

Trimiterea a doua către Tesalonicheni a slăvitului și întru tot lăudatului Apostolul Pavel, tâlcuită de Teofilact Arhiepiscopul Bulgariei în limba elină, apoi tâlmăcită în cea obștească grecească de fericitul Nicodim Aghioritul, și acum în cea românească de smeritul V. P. M¹).

Pricina trimiterei a doua către Tesalonicheni, după Hrisostom, Teodorit, Teofilact și Icumenie.

Pricina pentru care trimite această scrisoare fericitul Pavel a II-a către Tesalonicheni, este aceasta: Întru cea dintâiu a scris dumnezeescul Apostol că se sârguiă și-i doriă să-i vadă, zicând: «Pentru aceasta am dori să venim la voi (eu adecă Pavel) și o dată, și de două ori, și ne-a împedecat pre noi Satana» (I-a Tesal. II, 18). Deci fiindcă nu a ajuns să meargă la Tesalonicheni, pentru ca să depliniască lipsurile credinței lor, și să pliniască dorul ce aveă, pentru aceasta scrie către dânșii aceasta a doua scrisoare, plinind prin aceasta lipsa venirei sale. Și cum că nu a mers la Tesalonic Pavel după ce a scris scrisoarea întâia, este arătat din aceasta: căci, întru cea dintâiu a întârziat vremea, și nu a scris când se va face venirea Domnului, fiindcă cunoștința aceasta nu eră lor de nevoie, iar acum întru aceasta scrie lor despre aceasta. Deci arătat este că nu a mers la Tesalonic, că de ar fi mers, ar fi arătat lor prin viul glas, și nu ar fi trebuință a scrie aicea. Însă scrie despre întrebarea aceasta dumnezeescul Pavel fiindcă a urmat nevoie, de vreme ce oare-cari amăgitori și înșelători ziceau, cum că atunci a fost a doua venire a lui Christos, și ce e mai rău, că oamenii aceia stricători mincinos ziceau și oare-care cuvinte că le-ar fi zis Pavel despre

¹) Insemnează, că trimiterea aceasta este a II-a scrisă dintre toate trimiterile de către Pavel, adecă după cea întâia către Tesalonicheni, precum zice Teodorit în procuvântarea trimiterilor lui Pavel, iar după Melitio aceasta s'a scris puțin în urma ceii întâia, adecă în anul 20 (In biser. istorie).

aceasta, și plăsmuiau oare-care scrisori ca de Pavel scrise și trimise, și pre lângă acestea bârfiau cum că prin descoperire s'au învățat dela Sf. Duh acestea ce le spun. Acestea însă le făcea și le meșteșugiă diavolul, pentru ca să slăbănogiască credința hristianilor, una adevărată, pentru că din cuvintele acelorora se arată Christos mincinos, că el a dat în Evanghelie semne ale venirii sale ceii a doua, care încă nu s'a făcut. Și alta încă, căci hristianii, cei ce îi credeau, aveau mare mângâere întru necazurile lor pre nădejdea învierii, nădăjduind că ei vor lua plățile cele vrednice de faptele cele bune și de credința lor, iar pre necredincioșii cei ce îi necăjiau, îi vor vede că iau dreapta și cuvîncioasa lor osândă. De aceasta diavolul a pus pre slujitorii lui să învețe cum că judecata și venirea lui Christos acum este de față, ca cu învățătura aceasta minciună, să arate că nu va mai fi nici altă răsplătire credincioșilor, și celor buni, nici judecată și osândă de muncă celor necredincioși și răi, și după urmare din aceasta să stingă nădejțile credincioșilor hristiani, și a sfinților și să facă pre cei necredincioși și vrășmași ai poporului, mai aspri asupra credinței hristianilor. Deci pentru toate acestea s'a îndemnat fericitul Pavel a scrie trimiterea a doua, și mai întâiu primește și laudă credința lor și creșterea și căci sufăr necazurile pentru Christos și-i mângâie pre ei cum că se va face izbândirea dela Dumnezeu împotriva acelorora ce îi nedreptățesc, iar a doua, învață despre venirea Domnului a nu se turburâ, nici să se înduplece a crede pre nimenea, nici să doare ar grăi prin Duhul Sfânt, nici ca prin scrisorile lui Pavel, și nici de cum a socoli că acesta este față; căci venirea Domnului nu se va face de nu va veni mai întâiu Apostasia (adevărată ridicarea asupra sau nesupunerea), și în urma acesteia va veni Antihrist fiul peirei, a căruia venire, zice, că va fi cu semne și cu minuni mincinoase și amăgitoare, după lucrările lui Satana. De vreme ce sfătuindu-i pre ei să stea întăriți în credință, și să ție predanisirile care s'au învățat dela el, le poruncește a nu se împărtăși și a nu petrece împreună fără rădăcină și nelucrători, ci să lepede pre unii ca aceia, fiindcă sânt iscoditori și amăgitori, poruncind lor însă de obște să lepede de adunarea lor pre acela, ce nu ascultă cuvintele lui, și rugăm lor pacea, sfârșește trimiterea scriind de desupt cu însăși mâna sa, că este semn al adevăratelor sale scrisori.

TÂLCUIRE LA CEA A DOUA CĂTRE TESALONICHENI.

CAP. I.

1. Pavel și Siluan¹⁾ și Timotei bisericei Tesalonichenilor, întru Dumnezeu Părintele nostru și Domnul nostru Iisus Christos.

Și pre cea întâiu către Tesalonicheni trimitere cu acest început o a început dumnezeescul Apostol; pentru aceasta tâlcuirea ce o am făcut la aceste cuvinte, vezi-o acolo, ca nu a-celeași să le zicem și aicea.

2. Har vouă și pace dela Dumnezeu Părintele și dela Domnul Iisus Christos.

Dumnezeu când dă Darul său vre unui om, nici un lucru în-tristător nu urmează lui, ci toate acele protivnice ce ar urmă asupra aceluia, se topesc și el rămâne mai pre sus de toate; pentru aceasta și tericitul Pavel cunoscând cât de mare este Darul lui Dumnezeu cel ca acesta, și care minunate isprăvi face în sufletele celor împărtașiți de acest Dar, pentru aceasta aicea îl roagă Tesalonichenilor; căci dacă Darul se află față la dânșii, cu adevărat nu vor simți nici o ispită; iar când au și pacea lui Dumnezeu aceștia în sufletul lor, împreună cu dumnezeescul Dar, negreșit vor rămâne pacinici și neclățiți întru ispitele ce le-ar urmă. Iar pre lângă aceasta Apostolul aduce aminte Tesalonichenilor de dumnezeescul Dar, ca și ei aducându-și aminte

¹⁾ Că Siluan acesta este cel numit din Fapte, Sila, după scurtarea numelui, vezi pre cea dintâiu către Tesal., Cap. I, stih. 1. Insemnează, că după Teodorit, zicerea: întru Dumnezeu Părintele nostru, se potrivește cu cea ce scrim noi în epistoliile noastre, adică: Gheorghie lui Constantin să se bucure întru Domnul; însă și aicea învață Pavel pre puterea cea de o potrivă a Fiului cu a Tatălui; că zicând: întru Dumnezeu Părintele, urmează a zice: „Și întru Domnul Iisus Christos“. Și iarăși zicând: dela Dumnezeu Părintele nostru, a adăos: și „dela Domnul Iisus Christos, cumă aceleași bunătați se dau nouă și dela Părintele și dela Fiul“.

de acela, de către carele s'a mântuit, să se mângâie când le vor veni necazuri, și ca încredințați fiind din cele trecute și relele cele mai mari ce le-a pățimit, să nu se desnădăjduiască în cele următoare și mai mici¹⁾.

3. Datori sântem a mulțami lui Dumnezeu totdeauna pentru voi, fraților, precum este dupre cuviință.

Trei lucruri învață aicea pre Tesaloniaheni dumnezeescul Apostol: întâiu, cum că pentru bunătățile ce vom isprăvi, nu se cuvine a cunoaște har nouă înși-ne, ci lui Dumnezeu, și dela Domnul socotindu-le toate cele ale faptei bune, să nu ne mândrim; iar al doilea, că cele ce pățimiau Tesalonichenii, nu erau vrednice de plâns și de lacrimi, ci mai ales de mulțamire către Dumnezeu, încât și ei se cuvine a se bucură de aceasta și a mulțami lui Dumnezeu și a nu se întristă; și al treilea învață cum că nu se cuvine nici un hristian a zavistui pre cei ce sporesc întru fapta bună, ci a se bucură și a mulțami lui Dumnezeu pentru sporirea lor întru virtute (fapta bună). Drept aceea, cei ce se mahnesc și din zavistie grăesc rău pre frații lor, pentrucă sporesc, aceștia hulesc pre însuși Dumnezeu, carele dăruiește fraților sporire²⁾. Iar zicerea: «precum este dupre cuviință», o a zis, pentru ca să ne învețe să nu ne mândrim, căci mulțamim lui Dumnezeu pentru sporirea celorlalți, ca cum am fi făcut vre un mare lucru; căci mulțamind lui Dumnezeu pentru fapta bună a celorlalți, facem aceea ce este de cuviință și drept și datorie a noastră, pentru aceasta și datorie a numit pre mulțamirea aceasta; iar cu zicerea: «este de cuviință» ne învață să mulțamim lui Dumnezeu, nu numai prin cuvinte, ci și prin fapte, că aceasta este mulțamirea cea cuviincioasă către Dumnezeu³⁾.

Că foarte crește credința voastră.

Când vine potopul ispitelor pentru credință la noi, însă nu ne afundă, atuncea este semn adevărat, cum că credința noastră a crescut și s'a făcut mai înaltă și mai pre sus de ispите și pentru aceasta nu se afundă de dânsese, precum de pildă

¹⁾ Despre zicerea: har vouă, vezi la cea întâia către Corinteni, cap. I, stih 3.

²⁾ Pentru aceasta a zis înțeleptul Fotie: „Dacă trebuie a mulțami pentru isprăvile cele de alții făcute, ce vor pățimi cei ce zavistuesc pre cei ce le ispitesc“?

³⁾ Iarăși Fotie zice, că se cuvine din afară a înțelege aicea aceasta „mult“ adecă: sântem datori totdeauna a mulțami mult lui Dumnezeu, precum este de cuviință celui ce mari daruri dă.

și când s'a făcut potopul acel vechiu și preste toată lumea, deși munții cei înalți și dealurile s'au acoperit de apă, însă nu cu atâta lesnire și pohoi, cu care s'au acoperit șesurile și dealurile cele mai josite. Pentru aceasta și Pavel a zis: foarte crește credința voastră, adecă nu prost crește, pentru ca să a-rate cu zicerea aceasta pre covârșirea înălțimei credinței Tesalonichenilor.

Și să înmulțește dragostea unuia fiește-căruia dintre înși-vă, unuia fiește-căruia.

Vezi, frate, câtă ferbinte dragoste trebuie a avea hristianii, pentru că ei se cuvine, nu pre un frate al lor a' l iubi, iar pre altul nu, ci se cuvine a avea așa și întocmai dragoste toți hristianii către toți frații lor, că aceasta însemnează cuvântul acesta ce zice aicea Pavel «a unuia fiește-căruia» și zicerea «întru înși-vă», căci, când hristianii iubesc numai pre oare-cari frați ai lor și nu pre toți, aceasta nu este dragoste adevărată și dupre Dumnezeu, ci mai ales este desbinare și despărțire, căci dacă tu, hristiane, iubești pentru Dumnezeu pre frații tăi, iubește-i pre toți, și nu pre unii, căci și Dumnezeu, pentru carele tu îi iubești, nu este al unora oameni numai Dumnezeu, ci este al tuturor oamenilor, iar dacă tu numai pre unii îi iubești, iar pre alții nu iubești, să știi că dragostea ta aceasta este omenesc prieteșug, și nu iubire dumnezeiască. Vezi însă, o cetitorule, că a fi hristianii uniți prin dragoste, foarte folosește întru a suferi necazurile; căci unirea aceasta din dragoste îi face a se mângâia întru necazuri unii cu alții și mai mici a le socoti.

4. Incât noi înșine a ne laudă întru voi, în bisericile lui Dumnezeu.

În trimiterea cea întâiu către Tesalonicheni aceștea a zis Apostolul, cum că atâta știu toți faptele cele bune ale voastre și isprăvile, încât nu mai este trebuință noi a spune către dânsii pentru voi; cum dar acum zice, ca să ne laudăm întru voi la toate bisericile hristianilor? Deslegarea nedumeririi acesteea este aratăta din însăși zicerea, ce o a pus aicea Apostolul: căci nu a zis că învățăm pre ceilalți pentru voi, ci că să ne laudăm. Deci de vom mulțămi noi lui Dumnezeu pentru voi, și de ne vom laudă către oameni, cu mult mai vârtos voi înși-vă se cuvine a face aceasta? Adecă cu cât mai mult se cuvine voi frații mei, și a mulțămi lui Dumnezeu, și a vă laudă întru necazurile ce pătimiți, și a nu vă întristă pentru dănele, și a nu cărti?

Pentru răbdarea voastră și pentru credința și necezurile care le suferiți.

Cu aceste cuvinte arată Pavel că Tesalonicenii mulți ani se ispitiau și se necăjiau, fiindcă răbdarea nu se cercă de este încredințată și adevărată în două sau în trei zile, ci în vreme îndelungată, și răbdare este și aceasta, a suferi cineva cu mulțămire, mai înainte și de a dobândi încă făgăduințele cele dela Dumnezeu¹⁾, aicea însă Pavel zice și mai mare răbdare a Tesalonicenilor, cari au suferit goane și necazuri, căci ei, viețuind împreună cu vrășmașii credinței, cei neîmpăcați, cari mai ales erau Evreii cei de o seminție cu dânșii, dupre urmare trebuiau să aibă și credință statornică, și mai ales că acestea le pătimiau la începutul propoveduirii și în vremea când erau săraci și scăpătați, și cu toate acestea stau rătăciți în credința lui Christos. Pentru aceasta de Tesalonicenii aceștia trebuie a se rușina unii hristiani, săraci ai vremii acestea, cari pentru puțin ajutor și apărare ce priimesc dela oameni necredincioși șieretici, își schimbă ticăloșii credința și dreapta slăvire a lor, și se fac, vai! necredincioși șieretici, și pentru o vremelnică îndulcire, priimesc ticăloșii o veșnică osândire.

5. Spre dovada dreptei judecăței lui Dumnezeu, spre a vă învrednici voi împărăției lui Dumnezeu.

A mângâiat dumnezeescul Pavel pre întristații Tesaloniceni, cu câte a zis mai sus, și mai ales cu ceea ce a zis, că mulțămim lui Dumnezeu și ne lăudăm pentru voi. Însă chiar și mai cu osebite acum îi mângâe, pentrucă zice lor, cum că au să se sloboadă de cele necăjicioase, și cei ce îi necăjesc pre ei, au să se pedepsiască de Dumnezeu, care acestea tot omul cel necăjit dorește să le audă. Înțelegerea însă a cuvântului

¹⁾ Pentru aceasta și dumnezeeshii proroci mărturisesc, cum că dumnezeeshile daruri și cereștile bunătăți se dau celor ce rabdă, oare-cum ca o plată a răbdării lor, că Isaia zice: „Iar cei ce rabdă pentru Dumnezeu vor schimbă tărie și se vor întraripa ca niște vulturi, vor alergă și nu vor osteni, vor umblă și nu vor flămânzi,” (Cap. XL, 31). Și David zice: „Iar cei ce așteaptă pre Domnul, aceia vor moșteni pământul” (Psalm XXXIX, 9). Și Sirah pentru aceasta zice către Dumnezeu: „Dă plată celor ce te așteaptă pre tine” (Cap. XXXVII, 16). Drept aceea, frații mei hristiani, deși Domnul îndată nu dă nouă cele ce le cerem, nici ne slobozește din ispite, trebuie să'l așteptăm, și el va veni spre ajutorul nostru mai curând; așa ne adeveriază Solomon zicând: „Așteaptă pre Domnul ca să ajute ție” (Pilde VIII, 12). Și Avacum, zicând: „De va lipsi (Domnul adecă), așteaptă'l pre el, că viind va veni, și nu va zăbovi” (Cap. II, 3).

Apostolului este acest-fel: Voi fraților, suferiți necazurile pentru ca să se arate dreapta judecata lui Dumnezeu, adică pentru ca să vă învredniciți împărăției ceriurilor, fiindcă Dumnezeu când vă va încunună pre voi cei necăjiți, iar pre cei ce vă necăjesc îi va pedepsi, atuncea se va vedea dreapta judecata lui. Și aceasta încă este o mare mângâere, a le spune lor Pavel, că nu se vor încunună numai în dar de Dumnezeu, ci și cu dreptate, pentrucă oare-cum au împărăția lui Dumnezeu, ca o răsplătire a ostenelelor și a sudorilor lor¹⁾.

Pentru care pătimiți.

Drept aceea voi pătimiți, zice, voi frații mei, nu căci sânt mai puternici acei ce vă necăjesc decât voi, ci pentrucă voi din necazurile și ispitele acestea ce pătimiți, câștigați împărăția ceriurilor, pentru aceasta de nevoie este a se face neuguțatoria aceasta de către voi, cu ostenele și cu necazuri, iar nu cu odihnă și fără osteneală, fiindcă prin multe necazuri trebuie să intrăm noi întru împărăția ceriurilor (Fapt. XIV, 22), precum aiurea însuși aceștia Apostol a zis.

6. De vreme ce cu dreptate este la Dumnezeu, necaz a răsplăti celor ce vă necăjesc pre voi.

7. Și vouă celor necăjiți odihnă.

Acest «de vreme», aicea, nu este stânjinitor, adică nu însemnează stânjinire și îndoeală, ci mai mult este adevăritor, adică însemnează adevărire, în loc de «fiindcă» cu dreptate este lui Dumnezeu, pentrucă, dacă la oameni este cu dreptate a pedepsi ei pre cei răi și a încunună pre cei buni, cu mult mai vârtos aceasta este cu dreptate prea dreptului Dumnezeu a o face? Obişnuim însă și noi a zice, vorovind unii cu alții, că dacă Dumnezeu urăște pre cei răi, și pronoisește lucrurile, negreșit va izbândi asupra celor răi, fiindcă cei ce aud au să urmeze, și negreșit vor zice împreună și cuvintele acestea, adică cum că, de vreme ce Dumnezeu urăște pre cei răi și ocârmuește lucrurile cu prevedenția sa, apoi și va pedepsi pre cei răi negreșit, așa zice și Pavel aicea, după obștescul obicei aceasta: «De este cu dreptate a răsplăti cu necaz celor ce necăjesc, și celor necăjiți odihnă», că de urmare este a zice cineva apoi: dar de vreme ce și aceasta este cu dreptate, apoi Dumnezeu va dà necaz celor răi și odihnă celor îmbunătățiți¹⁾.

¹⁾ Despre aceasta vezi la suptînsemnarea zicerei: „Deci mi se păstrează mie cumuna dreptății“ (II Timot. IV, 8); unde mai pre larg zicem.

²⁾ Și Teodorit încă într'o unire zice, cum că zicerea: „de vreme ce“

Însă, precum necazurile sânt vremelnice, care le pățimesc hristianii dela cei necredincioși, dar nu sânt vremelnicești și necazurile și pedepsele, cele ce au să iă necredincioșii dela Dumnezeu, nu, ci acelea vor fi veșnice și nesfârșite, asemenea și odihnele, ce au să dobândiască hristianii dela Dumnezeu, nu sânt vremelnice, precum sânt vremelnice și necazurile, ce le pățimesc acum, ci acelea vor fi veșnice și nesfârșite.

Împreună cu noi întru descoperire a Domnului Iisus dela cer, împreună cu anghelii puterei sale.

Iată și altă mângâere aduce aicea Apostolul Tesalonichenilor, adecă cum că ei vor fi împreună părtași duple cununi, împreună cu însuși Pavel cel ce a isprăvit atâtea multe minunate lucruri. Descoperirea însă a Domnului pre a doua venirea lui o zice, mângâind și cu această zicere pre Tesalonicheni, acum zice, ascuns este Christos, însă nu vă întristați de aceasta, că negreșit se va descoperi și se va arăta cu stăpânire, ca Dumnezeu și stăpân, căci va veni din cer, care este neam al lui Dumnezeu, duple Isaia, ce zice: «Cerul este mie scaun, și pământul așternut picioarelor mele» (Cap. LXVI, 1). Și va veni întovărășit de angheli înfricoșați, fiindcă aceștia sânt angheli ai puterei, adecă puternici; drept aceea, penținece, voi hristianii, să obosiți de întristare, de vreme ce avem un stăpân mare și înfricoșat ca acesta, căruia slujitori sânt angheli ai puterei? Deci mângâiați-vă, frații mei, penținece negreșit vor luă izbândire și pedeapsă dela Dumnezeu cei ce acum vă necăjesc și vă fac rău, și nu vor scăpa de aceasta.

8. In văpaea focului dând izbândă celor ce nu cunosc pre Dumnezeu și nu ascultă Evanghelia Domnului Iisus.

Mai sus adecă a zis Tesalonichenilor Apostolul, că Dumnezeu va izbândi acelora cari vă necăjesc și vă fac rău. Acum însă de obște și cuprinzător zice, că Dumnezeu va izbândi tuturor acelora, cari nu cunosc și nu cred pre adevăratul Dumnezeu, formăluște însă și pune o pricină prea înțelepțește, cum că cu adevărat se va face izbândă de Dumnezeu asupra tuturor necredincioșilor și necinstitorilor de Dumnezeu, căci și de nu va izbândi Dumnezeu, zice, necredincioșilor vrășmașilor săi pentru noi, adecă penținece ne necăjesc și ne fac rău, însă penținece sineși negreșit le va izbândi, adecă penținece nu ascultă

este adevărate, și nu de stânjinire și de îndoială, că și noi, zice, obișnuim întărindu-ne, a zice: de este aceea adevărată, precum și este adevărată“.

propoveduirea Evangheliei lui. Și cu acest cuvânt încredințează Apostolul pre Tesaloniceni, cum că negrăit se vor osândi necinstitorii de Dumnezeu, de către Domnul. Cu celălalt cuvânt însă, ce l'a zis mai sus, cum că Dumnezeu va da necaz și munci necredincioșilor, celor ce necăjesc pre Tesaloniceni, cu aceasta, zic, iarăși pre aceștia îi mângâe, că pentru dragostea și cinstea și slava lor, Dumnezeu va munci pre aceia ce îi necăjesc. Vezi însă, iubitele, că dacă osândește Dumnezeu pre aceia, cari prost nu ascultă Evanghelia lui, cu mult mai vârtos va osândi pre aceia ce, nu numai nu ascultă Evanghelia, ci și pre alții îi opresc să nu o asculte, precum erau aceia cari necăjiau pre Tesaloniceni; iar zicerea: «în focul văpăei», sau se cuvine a o uni cu cea următoare, și a se face plecarea cea ghenetivă dativă, așa: «celui ce dă izbândire, adecă în foc, celui ce osândește pre cei necredincioși și nesupuși»; sau se cuvine a se uni cu cea mai înainte zisă, adecă: «Intru descoperirea Domnului Iisus, care se va face în focul văpăei»¹⁾, precum și David o mărturisește aceasta, zicând: «foc înaintea lui va merge și arde împrejur pre vrășmașii lui» (Psalm XCVI, 3). Și Daniil zice: «Râu de foc treceă înaintea lui» (Cap. VII, 10). Vezi însă, o cetitorule, cum a zis Pavel: în foc, nu luminând, ci arzând numai; fiindcă focul pre cei păcătoși are numai să-i ardă, nu însă și să-i lumineze; iar dreptilor, cu totul dinproktivă, adecă îi va lumina numai, iar nu îi va și arde¹⁾.

9. Cari vor luă osândă peirea veșnică.

Unde este acum ereticul Orighen și următorii acestuia, cari băsnesc cum că munca are sfârșit; audă acum pre Pavel că

¹⁾ Se îndreptează însă alcătuirea și înțelegerea pricinei zicerei și așa, precum se află; că zicerea „în focul văpăei“, se unește cu zicerea, Domnul Iisus adecă dând izbândă, fiindcă în foc de văpae va da Domnul izbândă, celor ce nu cunosc pre Dumnezeu.

²⁾ Uniți, zice și Mar. Vasilie tâlcuind aceasta, psalmiceasca zicerea aceea: „Glasul Domnului celui ce tae para focului“ (Psalm XL, 28). Așa zice: „Socotesc însă că focul cel gătit spre munca diavolului și anghelilor lui, se tae prin glasul Domnului, ca, fiindcă două puteri sânt în foc, una arzătoare și una luminătoare, lucrarea cea iute și arzătoare a focului rămâne celor vrednici de ardere, iar cea luminătoare a lui și strălucitoare a lui se va sorti strălucirii celor ce se veselesc. Deci glasul Domnului ceta ce tae și împarte para focului, ca o neluminătoare este focul muncii, iar ne arzătoare va rămâne lumina odihnei. Insemează însă, cum că cei fericiți au să dobândiască nu numai pre lumina aceasta zidită, precum zice aicea Mar. Vasilie, ci și pre lumina cea nezidită a dumnezeirei, care chiar îi va face pre ei fericiți.

numește aicea pre munca veșnică, adecă nesfârșită, urmând cuvântului Domnului, carele îl va zice către cei păcătoși: «Duceți-vă dela mine, blestemaților, în focul cel veșnic» (Mat. XXV, 4). Și dar cum de către voi origheniții munca ceea ce este veșnică, se socotește vremelnică?

Dela fața Domnului și dela slava tăriei lui.

Cu cuvintele acestea arată Apostolul lesnirea cu care are să osândiască Domnul pre necinstitorii de Dumnezeu, adecă pre păgâni, fiindcă, zice, îndestul este numai a se arată Domnul, și îndată toți necredincioșii se vor osândi în muncă, și căci singură fața Domnului și arătarea lui, celor binecinstitori de Dumnezeu și dreptilor, le va fi lumină și fericire, iar păgânilor și păcătoșilor le va fi întunec și muncă, fiindcă Domnul nu va veni prost ca un om gol, ci va veni cu slavă mare și cu putere, ca Dumnezeu, și nici slava lui va fi fără de putere, nici puterea lui va fi fără de slavă. Precum am zice că Christos va veni ca un împărat puternic și Dumnezeu slavit, precum însuși singur mai înainte a zis: «Atuncea vor vedea pre Fiul omului, venind pre nourii cerului, cu putere și cu slavă multă» (Mat. XXIV, 30).

10. Când va veni să se slăviască întru fiii săi.

Domnul, zice, va veni să se slăviască întru sfinții săi și dreptii hristiani; fiindcă slavă a lui Christos va fi, a vedea necredincioșii și nesupușii cei de acum, slăvindu-se în ziua judecăței pre hristianii aceia, cari acum se bat și se necinstesc de dânșii, pentrucă slava ce o va da atuncea Christos hristianilor săi, va fi și slavă a sa, în cât cu slava aceea cu care va slăvi Christos atuncea pre hristianii săi, în însuși aceea se va slăvi și însuși, căci precum hristianii sânt bogăție și avuție a lui Christos, pentru care și norod ales al său se numesc, precum zice aceștia Pavel: «Carele s'a dat pre sineși pentru noi... ca să ne curățiască luiși norod ales» (Tit II, 14);—precum, zice, hristianii sânt bogăție și avuție a lui Christos, așa va fi și slavă a însuși lui Christos, a dobândi hristianii bunătățile lui cele ce vor să fie¹⁾.

Și a se minună întru toți cei ce au crezut.

¹⁾ Sau, dupre Icumenie, atuncea se va slăvi Domnul întru sfinți, pentrucă sfinții îl vor slăvi văzându-l întru părintească slavă, ca Dumnezeu și judecător al tuturor șezând, sau se va slăvi Domnul întru sfinții săi, pentrucă sfinții vor face pre angheli să slăviască pre Dumnezeu, văzând ei de câte daruri și de câtă slavă a învrednicit pre oamenii cei pământști și de lut.

Adecă Domnul, zice, va veni ca să se minuneze întru toți cei ce au crezut, adecă prin toți hristianii cari au crezut întrînsul, fiindcă propunerea: «întru» se înțelege aicea în loc de: «prin», căci când va învrednici Christos pre hristianii, pre cei jalnici în viața aceasta și goniți de către toate necredincioasele neamuri, când îi va învrednici, zic, de atâta strălucire și slavă a sa, atunci se va arătă slăvit și puterea lui se va cunoaște mare. Și duple alt chip încă se înțelege aceasta: căci când se vor înfățișa cu slavă în ziua judecâței hristianii aceia, cari au pățimit atâtea rele pentru ca să se lepede de credința lor și nu s'au lepădat, atuncea se va arătă Domnul minunat și slăvit întru dânșii, precum este scris: «Minunat este Dumnezeu întru sfinții săi» (Talm. LXVII, 38). Și iarăși: «Sfinților celor din pământul lui minunate a făcut Domnul» (Psalm. XV, 2).

(Cum că s'a crezut mărturia noastră pentru voi) în ziua aceea.

Se va minună, zice, Dumnezeu, în ziua judecâței, pentru că propoveduirea noastră a Apostolilor s'a crezut de către voi, (că aceasta o numește mărturie), adecă pentru că voi hristianii ați crezut în propoveduirea noastră, și duple urmare pentru că v'ați făcut pre sine-vă vrednici de a moșteni bunătățiile acelea, ce atuncea au să se dea hristianilor celor credincioși și drepți. Bine a zis însă în ziua aceea¹⁾, fiindcă atuncea cu adevărat au să se vadă cari sânt adevărații hristiani, fiindcă acum mulți se fățarnicesc a fi credincioși și zic că sânt hristiani, ci atuncea se vor arătă câți au fost cu adevărat și cu lucrul hristiani, și au păzit adecă nu numai credința, ci și poruncile Domnului, pentru aceasta și înțeleptul Sirah zice: «Mai înainte de sfârșit să nu fericiți pre nimini» (Sir. XI, 28).

II. La care și ne rugăm totdeauna pentru voi, ca să vă învredniciască pre voi chemărei Dumnezeului nostru.

Cum? Nu erau chemați Tesalonicenii de Dumnezeu? Și pentru ce zice Pavel aicea să-i învredniciască chemărei sale? Cu adevărat chemați erau, și nu zice aicea Apostolul pentru chemarea aceea dintâiu a dumnezeescului Dar, căci duple aceea mulți sânt chemați, precum a zis Domnul: «Că mulți sânt chemați, și puțini aleși» (Mat. XX, 16), și cela ce purtă hainele cele întinate încă s'a chemat și el la nuntă, ci dar s'a trimis

¹⁾ Întru un glas cu sfințitul Teofilact și fericitul Teodorit pre zicerea: „în ziua aceea“, o dă la zicerea cea de mai sus, adecă la zicerea: a se slăvi întru toți cei ce au crezut în ziua aceea, și nu la zicerea: „Că s'a adevărat mărturia voastră pentru voi“.

în întunerecul cel mai dinafară (Mat. XXII, 11), așijderea și fecioarele cele cinci nebune s'au chemat de Dumnezeu, dar nu au intrat în cămara cea de nuntă (Mat. XXV, 12). Deci chemare numește aicea Pavel pre cea adevărită prin faptele cele bune care este chiar și cu adevărat chemare¹⁾, precum și credință chiar și adevărat este, cea adevărită prin faptele cele bune, fiindcă dupre Iacov fratele Domnului: «Credința fără de fapte este moartă» (Iacov II, 20).

Și să pliniască toată bunăvoința bunătăței.

Aceasta, zice, numesc eu chemare a lui Dumnezeu, a se plini la voi, hristianilor, toată bunăvoință a lui Dumnezeu, adecă toată plăcerea și voea lui cea mai întâiu și cu deadinsul²⁾, și ca să faceți voi tot binele, și ca să fiți acest fel de depliniți, precum vă voește Dumnezeu ca să fiți, fără a lipsi vre o virtute dela voi. Cu aceste cuvinte însă smerește Apostolul cugătarea Tesalonicenilor, pentruca să nu se mândriască întru multele laude ce le-au făcut; că arată cu aceasta Pavel că nu sânt ei încă desăvârșiți.

Și lucrul credinței întru putere.

Răbdarea goanelor, zice, o va dà vouă Dumnezeu, fraților, deplină. Cum? Și cu ce chip? Întru putere, adecă împuternicindu-vă și întărindu-vă în credință, fiindcă răbdarea este lucrul și ispravă a credinței, în cât, cel ce nu are răbdare, acela arată că nu are lucrul și isprava credinței.

12. Ca să se slăviască numele Domnului nostru Iisus Christos întru voi și voi întru dânsul.

De se vor face, zice, întru voi, fraților, câte le-am zis mai sus, se va slăvi întru voi în viața aceasta numele Domnului, căci când vă vor vedeă oamenii pre voi că suferiți toate ispitele și necazurile, pentru dragostea Stăpânului Christos, negre-

¹⁾ Chemarea aceasta însă, aiurea o a numit Pavel „chemare sfântă“ zicând: „Aceluia ce ne-a mântuit pre noi și ne-a chemat cu chemare sfântă“ (II Timot. cap. I, 9). Iar care este chemarea cea sfântă vezi la suptînsemnarea zicerei acesteia: „Nu îndeșert să priimiți voi Darul lui Dumnezeu“ (II Cor. VI, 1). Încât din aceste cuvinte se închee, cumcă două sânt chemările, cea mai întâiu și cea prin fapte adevărită: și cea întâiu este toată a dumnezeescului Dar, iar cealaltă este și a proalegerii și a viițutei noastre.

²⁾ Cumcă bunăvoință se zice voea lui Dumnezeu cea întâia povățuitoare (adecă a se mântui tot omul), vezi la suptînsemnarea zicerei: „Spre a cercă voi ce este voea lui Dumnezeu cea bună și bine plănuită și desăvârșită“ (Rom. XII, 2).

șit această răbdare a voastră va fi slavă numelui lui Christos, fiindcă oamenii se îndeamnă a zice, că Christos este atât de bun, în cât hristianii robii lui pătimesc și mor pentru numele lui, și atât de puternic, în cât pre hristianii cei ce cred într'însul, îi imputernicește spre a suferi atâtea necazuri, cu bucurie și cu mărire de suflet, ci și voi, zice, hristianilor, vă veți slăvi asemenea întru numele lui Christos, fiindcă v'ați aflat atât de credincioși, în cât toate relele a le suferi pentru numele Stăpânului nostru Christos, căci slava robului este a se afla credincios stăpânului său. Și după alt chip adecă se înțelege aceasta: necazul cel mare pentru Christos este slavă, pentrucă mai străluciți face pre hristianii cari se necăjesc pentru dânsul; și cu cât ei totdeauna se dau pre sineși la ispite și la morți, atâta se arată a fi mai pre sus de ispite și de morți.

Dupre Darul Dumnezeului nostru și al Domnului Iisus Christos.

Și aceasta, zice, a se slăvi Dumnezeu întru voi și noi întru Dumnezeu, și aceasta este ispravă și Dar al lui Dumnezeu, și nu ispravă a noastră și virtute, fiindcă Dumnezeu se slăvește întru noi, pentrucă noi mai întâiu de toate pre Dumnezeu cinstim, ca pre cel mai dulce și mai pre sus de toate, și noi iarăși ne slăvim întru Dumnezeu, pentrucă luăm putere dela dânsul să răbdăm toate ispitele cu mulțămire.

CAP. II.

I. Și vă rugăm pre voi, fraților, pentru venirea Domnului nostru Iisus Christos, și pentru adunarea noastră la dânsul, spre a nu vă clăți degrabă voi din minte.

Când se va face venirea Domnului, adecă și învierea cea din morți, nu o arată aceasta Pavel; iar cum că nu este acum venirea lui Christos și învierea, aceasta o învață aicea; fiindcă precum am zis în pricina trimiterei acesteea, erau oare cari amăgitori și înșelători în Tesalonic, cari ziceau cum că acum este vremea sfârșitului a toată lumea, și a venirei Domnului; și nu este puțină mângâere a spune Pavel aicea, cum că se vor adună împreună la Christos toți dreptii hristiani, și cum că totdeauna vor fi împreună cu Christos, precum a zis în trimiterea cea întâia către Tesaloniceni (Cap. IV, 17). Și Domnul încă a zis: «Ori unde va fi stârvul, acolo se vor adună și

vulturii» (Mat. XXIV, 28). Și iarăși: «Și va trimite pre anghelii săi și vor adună pre cei aleși ai săi dintru patru—vânturile, dela marginile ceriurilor până la marginile lor» (Mat. XXIV, 31). Fiindcă îndată ce se vor scula dreptii hristiani, au să se răpiască de nourii și să se adune lângă Christos și așa să rămăe totdeauna împreună cu el, că aceasta însemnează zicerea: «Și adunarea noastră la dânsul». Deci ce vă rugăm, o fraților Tesalonicheni? Să nu vă clătiți și nici de cum să vă abateți din minte, adecă din dreapta cugetare și din socoteala ce aveți până acum.

2. Nici să vă turburați, nici prin Duhul.

Adecă, vă rugăm fraților, să nu vă turburați prin oare care prorocie; pentrucă amăgitorii aceia, fățarnicindu-se că sânt proci, amăgiau pre hristiani, zicând, că acum este vremea venirii lui Christos.

Nici prin cuvânt.

Adecă să nu vă turburați, fraților, prin vre o învățătură, ce se face prin viul glas.

Nici prin scrisoare, ca prin noi.

Nici să vă turburați, zice, de vor plâsmui oare care scrisori și trimiteri și ar vesti, ca cum s'ar fi trimis de către mine Pavel; că sânt amăgitori unii ca aceia și mincinoși, și vor să întăriască cuvintele lor cu minciuna.

Ca cum că a sosit ziua Domnului.

Nu vă turburați, zice, fraților, ca cum ar fi sosit ziua Domnului, adecă venirea lui Christos.

3. Să nu vă amăgiască cineva pre voi dupre nici un chip.

Niminea, zice, să nu vă amăgiască, că acum ar fi vremea venirii lui Christos, măcar că și ca proroc de s'ar socoti unul ca acela, măcar și ca învățător, măcar și de ar zice că eu am scris una ca aceasta.

Căci de nu va veni mai întâiu apostasia, și de nu se va descoperi mai întâi omul păcatului, fiul perzării.

Nu se va face, zice, venirea Domnului, de nu va veni mai întâi apostasia, adecă antihrist; apostasie însă pre acesta l-a numit, pentrucă însuși este chiar apostasie, fiindcă are să apostasiască, adecă să depărteze dela Christos pe atâția mulți, în cât de ar fi cu putință să depărteze încă și pre înșiși cei aleși; asemenea încă și om al păcatului pre antihrist l'a numit pentrucă nu numai el are să facă tot păcatul, ci și pre ceilalți

are să-i arunce în păcat; așijderea încă și fiu al perzării pe antihrist îl numește, pentru că însuși are să peară și pre mulți îi va perde. Dar cine este acesta? Satana oare? Ba; ci este un om¹⁾, carele va fi îmbrăcat însuși cu toată lucrarea lui.

4. Protivnicul, și carele se va înălța mai pre sus de tot ce se zice Dumnezeu sau cinstire.

Antihrist, zice, va aduce pre oameni la politeia și idolo-slujire ce va perde pre toți zeii și cinstirile zeilor, adecă pre idoli și numai pre sineși are să se propoveduiască dumnezeu²⁾.

În cât el să șeadă în biserica lui Dumnezeu ca Dumnezeu.

Nu numai antihrist, zice, are să șeadă în osebita biserică a lui Dumnezeu, ceea ce este în Ierusalim, ci de obște în fieștăcare biserică și locaș al lui Dumnezeu are să șeadă³⁾.

1) Și Severian zice încă despre antihrist: „Dupre urmarea Mântuitorului vine satana întru om întreg“. Și Teodorit așa zice: „Omul păcatului însă l'a numit pre el, fiindcă om va fi cu firea, primind întru sine toată lucrarea diavolului“. Și mai jos zice: „Că va urmări vrășmașul oamenilor fireă omenească diavolul adecă pre înomenirea Mântuitorului nostru și Dumnezeu, și precum Mântuitorul luând firea omenească a lucrat mântuirea noastră, așa acela alegând pre un om putincios a priimi pre toată lucrarea lui, prin acela se va ispiți să amăgiască pre toți oamenii, Christos și Dumnezeu pre sineși numindu-se și vădind minciuna celor ce se numesc dumnezei, pre care el în vremile trecute o întăriă“.

2) Insuși aceasta o a zis și Teodorit tâlcuind zicerea aceasta.

3) Și Teodorit zice: „Locaș al lui Dumnezeu însă pre biserici le-a numit, întru care va răpi pre întâia ședere, ispitindu-se a se arată pre sineși Dumnezeu. Acestea și dumnezeescul Daniil mai înainte le-a spus: „Și asupra dumnezeilor părinților săi nu va pricepe; și Dumnezeul Mazoim (întru altele se numește Mazoim sau Mazurim) asupra acestuia pre sineși se va slăvi“ (Daniil XI, 39), în loc de: „Dumnezeu tare pre sineși se va numi“. Insemnează însă, o cetitorule, la cuvintele acestea ale Apostolului două oare-carele: a) Că dumnezeescul Apostol zicând aicea mai cu deosebire despre cel ce se numește antihrist, că de nu se va descoperi „omul păcatului, fiul perzării“ arată prin acesta, pre antihrist, că este un atom de om, și un om particularnic, precum și tâlcuitorii Apostolului zic, și nu un neam întreg de oameni, și o împărăție, adecă nici atome multe de oameni. În zadar zic dar, și în deșert, cei ce zic, cum că antihrist cel mult vestit, este neamul cutarele și împărăția, adecă ar fi multe atome și mulți oameni; aceștia însă adăugând cum că antihrist cel mult vestit a fost și este nu numai un neam și o împărăție, ci două și multe neamuri și împărății; cutare și cutare și niminea altul; aceștia încă în zadar zic și în deșert vorbesc. Cum însă antihrist cel ce se propoveduește aicea de Marele Pavel arătat unul vor fi doi? Sau cum unul vor fi mulți și mai ales foarte mulți? Aceasta este o prea arătată și improtivă zicere, neîntărită și însași de sine răsturnată.

Arătându-se pre sineși că este Dumnezeu.

Nu a zis că antihrist are să zică numai că este Dumnezeu, ci că are să se siliască ca să dovediască cum că este Dumnezeu, fiindcă va arată lucruri și semne mari, cu scopos de a amăgi pre toți oamenii cum că este Dumnezeu.

5. Nu vă aduceți aminte, că încă aflându-mă la voi, aceastea le spuneam vouă?

Din aceste cuvinte se arată, cum că fericitul Pavel, multe și mari, a predanisit ucenicilor săi hristiani nescris, prin singur viul glas; asemenea însă din aceste cuvinte se face arătat, cum că este de nevoie a zice cineva hristianilor adesea-ori aceste cuvinte, care altă dată le zicea, și a-i adăpa adesea-ori cu înseși acele învățături; pentrucă Tesalonicenii aceștia, cari au fost auzit cuvintele acestea dela Apostolul Pavel, când se află față în Tesalonic, au avut trebuință și acum a le auzi acestea dela însuși el, prin scrisoarea aceasta, și după urmare și acum au avut trebuință din acestea a lua întărire în inima lor. Nu vă zic, fraților, zice, vre un lucru deșantat și nou, nu; ci însuși acele ce vă ziceam vouă și altă dată. Rușinător face însă cuvântul Apostolul cu chipul întrebării zicând: Nu vă aduceți aminte cum vi le spuneam vouă? Atât de îngrabă le-ați uitat?

6. Și acum ceea ce oprește o știți, ca să se descopere el în vremea sa.

care este cu neputință a se învol și împreună a se adeveri, nu numai de obște la toate făpturile cele ce se află pretutindenea, ci și la oameni și la însuși Ziditorul tuturor, a căruia putere se propoveduește nemărginită, precum toți metafizicii și toți teologhii cu o gură împreună mărturisesc: că nici însuși Dumnezeu poate pre una a o face două sau multe. b) Aicea dumnezeescul Apostol zice, că antihrist are să se arate pre sineși Dumnezeu; și sfințiții tâlcuitori zic, cum că are să se numiască pre sineși Dumnezeu, iar cei de mai sus, zicând cumcă cutarele neam, și cutare împărăție este mult vestitul antihrist, vederat vorovesc îndeșert și mințesc, că nu însuși neamurile acestea se arată pre sineși că sânt dumnezei, ci precum se vede, unii ca aceștia răpindu-se mai pre sus de cele trei ceriuri, au văzut și au auzit și li s'au descoperit priviri și auzuri mai tainice și mai înnalte decât Apostolul Pavel, că pentru aceasta nu vor să vadă și să audă cuvintele lui acestea, cu care caracterisește pre cine va fi cel ce cu deosebire se va numi antihrist. Am zis însă cel ce cu deosebire se va numi antihrist, pentrucă toți cei ce se pun împotriva Evangheliei lui Christos, mai de obște antihrist se zic: „Că și acum, zice, mulți antihriști s'au făcut“ (I Ioan II, 18), și înainte mergători sau închipuitori ai lui Antihrist, nu însă chiar încă acel mai cu osebire antihrist.

Ceea ce oprește este care ține și împedecă; care dar este ceea ce ține și oprește pre venirea lui antihrist? Alții, zic, din care este Severian, cum că este darul Sf. Duh, acesta este care ține și oprește pre antihrist ca să nu vie încă. Iar când acesta se va împuțina mult și se va ridică din mijloc, atuncea va veni și antihrist. Iar alții zic că este împărăția Romanilor, cu care se conglăsuește și Mar. Ioan Hrisostom: Fiindcă de nu se va strică împărăția Romanilor, nu află vreme și slobozenie antihrist a face cele ce voește. Pentru aceasta Pavel umbros grăește despre aceasta și nu zice arătat cum că după împărăția Romanilor are să vie antihrist, căci nu voiă a luă asupra sa vrășmășii zadarnice și primejdii nefolositoare; căci de ar fi zis Pavel arătat, cum că puțin în urmă va să se oboare împărăția Romanilor, îndată împăratul Romei l'ar fi perdut pre el, ca pre un om pricinuitoar de stricăciune, și împreună cu dânsul, ar fi perdut și pre hristianii cei ce erau în Roma, că s'ar fi bucurând pentru stricarea și perderea împărăției Romanilor și pentru aceasta mai înainte a spus pentru dânsa aceste propoveduiri rele. Iar cum că Pavel nu numește oprire pre Darul Sf. Duh, arătat este: mai întâi, că de ar fi fost acesta, nu se cuveniă a o spune aceasta Apostolul nedescoperit și întunecat, ci luminat și arătat; iar al doilea, cum că când vor lipsi darurile Sf. Duh, atuncea are să se arate antihrist, trebuiă și acum a se arată; de vreme ce darurile Sf. Duh din vechi au lipsit. Vezi însă, o cetitorule, că nu a zis Pavel că îngrabă se va arăta, ci că are să se arate în vremea lui; și cu cuvântul acesta a lăsat vremea nearătată, întru care va veni antihrist¹⁾.

¹⁾ De acesta și Fotie a zis: „Întru a sa vreme“, adecă când se va ertă vremea cea hotărâtă lui de Dumnezeu va veni, iar de nu s'ar țineă și acum ar veni, că așa răgnește asupra credincioșilor și răutatea lor vicleanul o dorește, ci să ține și să oprește“. Iar Teodorit așa tâlcuește zicerea aceasta zicând: „Unii pre împărăția Romană o au înțeles că il oprește, iar alții pre Darul Sf. Duh; că zic ei, Darul Sf. Duh oprindu'l acela nu vine, dar nu va fi cu puțință Darul Sf. Duh desăvârșit a lipsi, căci cum ar fi cu puțință lipsindu-ne de duhovnicescul ajutorul Duhului a birui meșteșugirile aceluia. Dar nici împărăția romană o va moșteni altă împărăție că prin hiara a patra dumnezeescul Daniil pre împărăția romană o a însemnat, și întru aceasta a răsărit cornul cel mic, pe care il închipuește război împreună cu sfinții și însuși acesta este despre carele a zis cele mai înainte zise dumnezeescul Apostol. Nici una alta decât aceasta mi se pare că a zis dumnezeescul Apostol, ci cea de alții zisă socotesc a fi adevărată, că adecă a cercat Dumnezeu a toate, ca în vremea sfârșitului a toală lumea să'l lase pre el. Deci hotărârea lui Dumnezeu acum pre el il ține a nu se arată. Și socotesc, zice acestaș Teodorit, că

Că taina fărădelegei iată se lucrează.

Pre Neron îl numește Apostolul taină a fărădelegei, fiindcă acesta eră chip al lui antihrist, căci eră necurat, și spurcat, și căută să se zică că este Dumnezeu; și, precum îl numește Pavel pre el, taină; fiindcă Neron, zice, nu arătat și cu obraznicie se împotriviă tuturor zeilor, precum antihrist se va împotrivi. Iar înțelegerea a tot cuvântului Apostolului este acest-fel: mai înainte de a veni vremea lui antihrist s'a arătat altul, carele nu este mult mai josit întru răutate decât antihrist. Și dar ce mirare este dacă și acum se află față antihrist, umbrit însă și nedescoperit. Au zis Pavel despre Neron, fără a arăta numele lui, nu pentru frică și temere, ci pentru ca să ne arăte și nouă, să nu luăm asupra-ne vrăjmășii și primejdii fără de folos, când nu este vre o trebuință de nevoe¹⁾.

Numai cel ce oprește acum, până va lipsi din mijloc, și atuncea se va descoperi cel fărădelege.

Adecă când se va ridică din mijloc împărăția Romanilor, atuncea va veni antihrist; căci până când este frica împărăției acesteea, niminea se va impune cu lesnire lui antihrist; iar când împărăția aceasta se va strică, atuncea va năvăli antihrist asupra nestăpânirii (anarhiei), și se va sili să răpească stăpânirea oamenilor și stăpânirea lui Dumnezeu. Căci precum s'a stricat împărățiile cele ce au fost mai înainte de romana împărăție; și împărăția Midilor s'a stricat de cea a Perșilor; și cea a Perșilor de a Elinilor și Machedonenilor, și a Elinilor de a Romanilor; așa a Romanilor împărăție se va strică de antihrist; și acestea toate Daniil le povestește cu multă luminare (Daniil.

are și altă înțelegere zicerea aceasta; că de vreme ce a știut Apostolul că a zis Domnul: „Că mai înainte se va propovedui Evanghelia la toate neamurile și atuncea va fi sfârșitul“, iar văzând că încă stăpâniă religia idolilor, pentru aceasta urmând învățătorei Domnului a zis, că mai înainte se va perde puterea idoloslujirei, și va străluci pretutindenea mântuitoarea propoveduire, și atuncea va veni antihrist protivnicul adevărului.

¹⁾ Iar Teodorit zice, tâlcuind zicerea aceasta: „Oare-cari au zis că Neron s'a numit taină a nelegiurii, și că s'a făcut lucrător al păgânătăței, eu însă socotesc că pre eresurile cele ce s'au ivit le însemnează Apostolul că prin acelea diavolul pre mulți i-au apostatisit (adecă i-a depărtat dela adevăr) și proformăluște pre peirea amăgirii; iar taină a nelegiurii pre aceștia i-a numit, ca pre unii ce aveau ascunsă pre cursa nelegiurii, că aceasta vederat va depărtă pre oameni dela Dumnezeu; pentru aceasta și pre venirea lui o a numit descoperire Apostolul; că ceea ce pururea o făcea pre ascuns aea vederat și arătat o va propovedui.

VI). Oare-cari însă (precum este și Teodorit, cum am zis în suptinsemnare), pre «cel ce oprește» înțelege pre idolo-slujire; pentrucă, zic ei, cum că, când va încetă amăgirea ceea ce stăpânește pre lume și slujirea de idoli se va stinge, atunci va veni și antihrist, precum a zis și Domnul: «Și se va propovedui evanghelia aceasta a împărăției întru toată lumea, spre mărturie tuturor neamurilor, și atuncea va veni sfârșitul» (Matei XXIV, 14). Alții însă, «opritor» a înțeles pre hotărîrea lui Dumnezeu, precum sf. Ghenadie al Constantinopolei și Teodorit; pentrucă, zic ei, că hotărîrea lui Dumnezeu când se va plini, care ține și oprește pre venirea lui antihrist, și când va veni vremea cea rânduită lui de Dumnezeu, atunci se va arătă antihrist.

Am zis însă mai sus, cum că alții «țitor și opritor» a înțeles pre Sfântul Duh; precum Severian; căci când Sf Duh se va ridică din mijloc și va lipsi pentru multă răutate a oamenilor, atuncea va află încăpere a se arătă Antihrist. Și zic aceștia că a luat început taina fărădelegei, adecă taina lui antihrist, încă din vremea lui Pavel; fiindcă Simon, marele vrăjitor și Nicolae începătorii eresurilor, lucrau faptele lui antihrist; că și Evanghelistul Ioan a zis: «Ați auzit că antihrist vine și acum mulți antihriști s'au făcut» (I Ioan II, 18). Și iarăși zice: «Acesta este antihrist carele se leapădă (sau tăgăduște) pre Tatăl, și pre Fiul (Tij. 22). Și iară zice: mulți amăgitori au intrat în lume, care nu mărturisesc pre Iisus Christos că a venit în trup; aceasta este amăgitorul și antihrist (II Ioan 7). Încă și toți cei mai din urmă decât Simon și Nicolae, precum au fost Marchion și Montanos, carele se numeau pre sineși mângâitori, și toți ceilalți eretici și rău slujitori și aceștia, zic, faptele lui antihrist le urmau. Însă tu, o cetitorule, priimește mai adevărată pre talmăcirea lui Sf. Hrisostom.

8. Pre carele Domnul Iisus îl va topi cu Duhul gurei sale, și îl va perde cu arătarea venirei sale.

În grabă aduce mângâerea Pavel, de vreme ce, zice, Domnul va perde pre antihrist; căci precum focul, înainte de a veni față, încă departe fiind, arde, și nemișcătoare face pre vietățile cele mici, așa și stăpânul Christos cu singură porunca sa, adecă cu suflarea cea plină de Sf. Duh, pre antihrist îl va perde, și cu singură arătarea sa îl va face nelucrător și cu totul nemișcat; fiindcă îndată numai ce se va arătă, va încetă amăgirea și rătăcirea lui¹⁾.

¹⁾ Iar cum că Domnul, cu singur cuvântul său va pierde pre anti-

9. A căruia venire este dupre lucrarea lui satana.

Cu aceste cuvinte ne învață pre noi Apostolul, carele va fi antihrist, adecă cum că va fi om, carele va aveà pre satana a lucra într'însul, și printr'însul.

Intru toată puterea, și semne, și grozăvii mincinoase.

Adecă cum că antihrist va arată fieștece putere, nu adevărată însă, ci toate faptele lui vor fi spre amăgirea și înșălăciunea oamenilor celor ce le vor vedeà, căci va face semne și grozăvii mincinoase, adecă care vor aduce pre oamenii cei ce vor luà aminte la acelea, în minciună și în rătăcire. Acestea însă mai înainte le spune Pavel, pentruca să nu se amăgească oamenii aceia, cari se vor aflà în vremea lui antihrist.

10. Și întru toată amăgirea nedreptăței întru cei peritori.

Antihrist, zice, se va arată înfricoșat din toate părțile, și dela stăpânire, și dela sălbătăcimea cea de hiară și neomenia, și toate lucrările lui le va face pentru ca să amăgească și să nedreptățească pre oameni, oprindu-i și păgubindu-i de mântuirea lor. Însă ca să nu se nedomirească cineva zicând: și pentruce Dumnezeu să erte ca să vie amăgitorul cel de acest-fel, după ce o dată au să se păgubească și să se vatăme de dânsul atâția oameni? La această nedomerire, zic, răspunde Pavel, ca să nu te temi de aceasta, o hristianule, căci antihrist are tărie și putere așa, dar nu asupra credincioșilor și a celor aleși, ci asupra celor necredincioși și peritori, care erau să rămâe nesupuși credinței și evangheliei lui Christos, chiar deși nu ar fi venit antihrist.

Pentruca dragostea adevărului nu o au priimit ei spre a se mântui.

Dragostea adevărului aicea numește Apostolul pre Christos; căci Christos amândouă acestea eră, și dragoste și adevăr, și pentru amândouă acestea a venit în lume, și pentruca iubește pre oameni, și pentru ca pre adevărul să'l arăte lor. Cu aceste cuvinte însă cu chip ghicitoresc arată Pavel, cum că antihrist mai multă tărie va aveà întru Evrei; fiindcă Evreii nu au priimit pre Christos, nici au crezut într'însul; pentru aceasta și Christos zicea lor: «Eu am venit întru numele Părintelui meu,

hrist, și Isaia prorocul mai înainte vestește zi când: „Ieși-va toiag din rădăcina lui Iesei și floare din rădăcină va odrăslî; și se va odihni preste el Duhul lui Dumnezeu“... Și mai jos zice: „Și cu Duhul prin buzele sale va perde pre cel necinstitor“ (Is. XI, 1).

și pre mine nu mă priimiți; de va veni altul întru numele său, pre acela îl veți priimi» (Ioan V, 43).

11. Și pentru aceasta va trimite lor Dumnezeu lucrare de amăgire spre a crede ei minciuna.

Zicerea «va trimite» aicea se înțelege în loc de «Dumnezeu se va depărtă», ca să vie la cei ce nu au crezut, lucrare de amăgire¹⁾. Vezi însă, o cetitorule, cum că necredincioșii mai întâiu s'au întors de către adevăr, și atuncea i-a părăsit pre ei Dumnezeu, și i-au stăpânit pre ei minciuna. Iar lucrare de amăgire zice pre faptele lui antihrist, carele va face, ca să amăgească pre oamenii; sau și pre însuși antihrist l'a numit lucrare a amăgirii căci însuși se va lucra de către satana, pentru ca să amăgească pre mulți.

12. Ca să se judece toți, cari nu au crezut adevărului, ci au binevoit întru nedreptate.

Nu a zis Pavel ca să se numească (căci și de nu ar veni antihrist, dar însă cei necredincioși iarăși vor urmă, ca niște nesupuși), ci a zis ca să se judece, pentru ca să fie fără răspundere; de vreme ce, ce răspundere ar mai aveă să zică necredincioșii, și mai ales Evreii? Negreșit nici una; că de vor zice ei, că pentru aceasta nu am crezut în Christos, pentru că ucenicii lui îl propoveduiău Dumnezeu, iar noi am auzit că unul este Dumnezeu, de carele s'au făcut toate făpturile; de vor zice ei așa, noi vom răspunde lor, că cum ați crezut în antihrist, carele se făceă prea sineși Dumnezeu? căci Christos adecă, toate lucrările sale le înălța la Tatăl zicând: «Eu am venit întru numele Tatălui meu, și pre mine nu mă priimiți» (Ioan V, 43). Iar antihrist toate lucrările sale le va zice ale sale: «Că de va veni altul, zice, întru numele său, pre acela îl veți priimi» (Tij). Iar de vor pune de pricină necredincioșii, zicând, că am văzut semne și minuni, și pentru aceasta am crezut întru antihrist, vom răspunde și noi, că și Christos a făcut multe și mari minuni, cum dar nu ați crezut într'însul? Și măcar că Christos mai înainte se propoveduiă de către proroci mântuitor al lumii, iar antihrist mai înainte se vesteă că este fiu al nelegiuirii și al peirei. Pentru toate acestea dar au să se judece necredincioșii, și să rămăe fără răspundere, pentru că lăsând adevărul, au bine-

¹⁾ Și Teodorit așa tâlcuește zicerea: „Va trimite lor Dumnezeu lucrare de amăgire“, în loc de, „va ertă a se arătă amăgirea“. A zis încât ca să se arate iubitori răutăței; că nu Dumnezeu o va trimite aceasta, ci el eu cuvântul gurei sale o va topi pre ea.

voit, adecă bine le-au plăcut, și cu bucurie s'a adaus întru nedreptate, adecă la făcătorul de stricăciune antihrist, carele a adunat la sineși pre toată nedreptatea sufletelor omenești, pentru aceasta el este însuși nedreptate.

13 Iar noi sântem datori a mulțămi totdeuna lui Dumnezeu pentru voi, frații mei cei iubiți de Domnul.

Fiindcă mai sus a spus Pavel înfricoșate lucruri, care puteau să cutremure mintea și inima, pentru aceasta îndulcește acum și mângâie inimile hristianilor, zicând lor: că acestea ce am spus, fie înfricoșate și îngrozitoare celorlalți, adecă necredincioșilor și celor peritori, asupra cărora au putere, adecă asupra cărora au să se lucreze acestea; noi însă Apostolii sântem datori totdeuna a mulțămi lui Dumnezeu pentru voi, frații mei hristiani; și dacă noi mulțămim pentru voi, cu mult mai vârtos voi înși-vă sânteți datori a mulțămi lui Dumnezeu pentru sine-vă?

Căci v'a ales pre voi Dumnezeu din început spre mântuire, întru sfințenia Duhului și în credința adevărului.

Pentru aceasta, zice, mulțămim, pentrucă v'a ales Dumnezeu și v'a prohotărit spre a vă mântui, pentrucă v'a procunoscut vrednici de mântuire. Cum, și cu ce chip? Cu sfințenia Sf. Duh, adecă Dumnezeu v'a mântuit, fiindcă v'a sfințit prin Duhul său. Apoi pentru a nu zice cineva, dar ce? Au nu am proadus și noi dela înșine vre o împreună lucrare spre a ne mântui? Pentru aceasta duple urmare zice Pavel: «Și întru credința adevărului», adecă noi am priimit în inima noastră credința adevăratelor lucruri, căci nu am crezut în oarecare minciuni, ci întru însuși adevărul. Incă și duple alt chip, pentru aceasta a zis duple urmare Apostolul credința a adevărului, fiindcă noi hristianii, după sfințenia Duhului, care o am luat prin botez, avem trebuință de multă și mare credință, pentru a nu ne clăti din dogmele și cuvintele hristianismului.

14. Spre ceea ce v'a urmat pre voi prin bună vestirea noastră, spre căștigarea slavei Domnului nostru Iisus Christos.

Pentru ca nu auzind Tesalonichenii credință, să se mândriască cum că și ei au priimit credința cea în Christos, și că cu aceasta au adus și ei ceva parte spre mântuirea lor, pentru aceasta zice aicea Pavel, că și aceasta a priimi voi, frații mei, credința, și aceasta zic, este dar și ispravă a lui Dumnezeu: fiindcă Dumnezeu v'a chemat la aceasta; la aceasta care? Spre a vă mântui adecă prin sfințenia Duhului, și a credinței voastre.

În cât, deși ați crezut voi, însă credința voastră aceasta este Dar al lui Dumnezeu, carele v'a chemat spre a crede; căci de nu v'ar fi chemat pre voi Dumnezeu cu cuvântul Evangheliei, și al apostoleștei noastre propoveduiri, cum v'ați fi mântuit? Și ne auzind, cum ați fi crezut? «Căci cum vor crede, zice, ceea ce nu au auzit?» (Rom. X, 14). Vezi însă, o cetitorule cum că Christos nu socotește puțină slavă a sa, pe a noastră mântuire; căci slavă a bunului Dumnezeu este, a fi mulți hristiani, cari se mântuesc. Deci cine nu va iubi pre un Dumnezeu și stăpân ca acesta? Sau cine nu va iubi slava unuia acest-fel de bun stăpân, care slavă este mântuirea noastră?

15. Deci dar fraților, stați și țineți predanisirile, care v'ați învățat, sau prin cuvânt, sau prin Epistolia noastră.

Din cuvintele acestea ale Apostolului se face arătat, cum că multe lucruri și pricini predanisiau Apostolii hristianilor ucenicilor lor, nu numai prin scrisorile trimise, ci și nescris prin cuvânt, adecă prin viul glas; și asemenea și întocmai, și acestea și acelea, adecă și cele scrise și cele predanisite prin cuvânt de Apostoli, sânt vrednice de crezare și adevărate. Pentru aceasta și predanisirile Bisericei le socotim și le credem vrednice de crezare și adevărate zice împreună cu dumnezeescul Teofilact și Hrisostom. Predanisire este, zice acestași Hrisostom și Teofilact, mai mult nu căută. Drept aceea și predania Bisericei o socotim vrednică de crezare; predanie este, nimic mai mult să nu cauți¹⁾. Cu cuvântul acesta însă ce zice

¹⁾ Pentru aceasta Ma. Dionisie Ariopag. ființă a bisericestei ierarhii numește, nu numai pre dumnezeestele Scripturi, ci și apostoleștile și ierarhiceștile predanisiri ale Bisericei, zicând așa în cap. I despre bisericasca ierarhie: „Că ființă a bisericestei noastre ierarhii sânt cuvintele cele de Dumnezeu predanisite. Și cuvinte prea cinstite pre acestea le zicem, câte dumnezeestele noastre sfințite slujbe, s'au dedat în cărțile cele sfințit scrise și teologhicești noui. Însă și câte către înseși sfințiii bărbați cu învățatură mai nematerialnică, și apropiată oarecum de cereasca ierarhie, din minte în minte, prin cuvântul trupesc adecă și mai nematerialnic încă, fără de scrisoare, povățuitorii noștri s'au învățat“. Zice însă și Ma. Vasilie: „Din învățăturile și propoveduirile cele ce se păzesc în Biserică, pre unele le avem din înscrisă învățatură, iar pre altele din predania Apostolilor predanisite nouă, în taină le-am priimit, carea și unile și altele aceeași tărie o au către buna cinstire de Dumnezeu... Că de ne-am ispitit a ne lepădă de cele nescrise din obișnuiri ca cum nu ar avea mare putere, am greși întru aceasta la cele mai de căpetenie a păgubi pre Evanghelie, și mai ales, într'un gol nume cuprinzând propoveduirea“ (Cap. XXVII despre Sf. Duh). Și iarăși zice acestași: „Apostolească zicere socotesc a fi însă și rămânerea întru pre-

aicea Pavel «stați», arată cum că mulți erau în Tesalonic cari se clătiau întru cele ale credinței și în predanisirile Apostolului, și pentru aceasta aveau trebuință de întărire.

16. Iar însuși Domnul nostru Iisus Christos și Dumnezeu și Părintele nostru, cela ce ne-a iubit pre noi și a dat mângâere veșnică și nădejde adevărată în dar,

17. Să mângâe inimile voastre și să vă întăriască pre voi întru tot lucrul și cuvântul bun.

După învățatură obișnuște fericitul Pavel a zice și rugăciune către Dumnezeu, fiindcă rugăciunea este adevăratul ajutor, ce poate un învățător a dà ucenicilor săi; pentru aceasta și aicea face obiceiul său acesta, și ca cum ar zice Tesalonicenilor aceasta: «Eu cu adevărat am spus vouă, și v'am învățat pre voi, iar totul învățături este lucru al lui Dumnezeu». Unde sânt acum arienii, cari zic pre Fiul mai josit decât pre Tatăl, fiindcă la taina botezului Fiul se numește după Tatăl? Iată asculte pre Pavel că zice dinprotivă, căci mai întâiu a numit pre Fiul și în urmă pre Tatăl¹⁾. Dar care mângâere o zice veșnică? Pre nădejdea bunătăților celor viitoare, că nă-

danisirile cele nescrise: „Că vă laud pre voi, zice, că totdeauna vă aduceți aminte de mine, și precum am dat vouă predanisirile le țineți“ (I Cor. XI, 2). Și aceasta: „Țineți predanisirile care le-ați luat, ori prin cuvânt, ori prin scrisoarea noastră“ (II Tesal. II, 15). Pentru aceasta și sf. și icumenicul al 7-lea sinod anatematisește pre cei ce calcă predanisirile bisericeii, zicând: „Dacă cineva pre toată bisericeasca predanisire înscrisă sau nescrisă o leapădă, anatema fie“ (Practica VIII). Și în Epistolia cea către Alexandreni așa scrie aceștia sinod: „Toate cele afară de predanisirea bisericească și de însemnarea sfinților și pururea pome-niților Părinți din nou isvodite și făcute, sau cele ce după aceasta se vor face, anatema fie“. Insuși aceasta se află tipărită și în Triod, în Duminica drepteii slăviri. Predanisirile bisericeii se întăresc și din aceea ce scrie Pavel către Timotei: „Și cele ce ai auzit dela mine prin mulți marturi predanisește-le la oameni credincioși, cari vor fi îndestulați a învăța și pre alții“ (II Timotei II, 2). Așijderea și din ceea ce o a zis mai înainte: „Nu vă aduceți aminte, că încă fiind la voi le spuneam vouă acestea“ (II Tesal. II, 5). Iar de câte feluri este predanisirea, vezi la supținsemnarea canon. XXVI, al Ma. Vasilie în canonicul nostru.

¹⁾ De aceasta și Teodorit zice: „Aceasta însă pre hula lui Arie și a lui Evsevii o înfruntează și învață arătat, că rânduiala numelor nici o osebite de vrednicii arată; că aicea pre Fiul mai înainte decât pre Părintele l'a rânduit, nu mai mare învățând a fi Fiul decât Tctăl, ci cu schimbarea rânduelei pre cinstea cea de o potrivă arătându-o. Iar cum că rânduiala numirilor începătoare de viață prea Sfintei Treimi se cuvine a se păzi și a nu se schimba, vezi la supținsemnarea zicerei: „Iar acesta este Dumnezeu cela ce lucrează toate întru toți“ (I Cor. XII, 6).

dejdea aceasta a celor ce vor să fie, este care ține și mângâie inimile hristianilor, cari se mahnesc pentru ispite; această nădejde însă o a dat Dumnezeu hristianilor har și dăruire, fără a osteni nimica. O a zis aceasta însă Pavel, pentru ca să smeriască cugetarea Tesalonichenilor. Vezi însă, iubitele, că cu formă de rugăciune Apostolul deșteptă pre mintea hristianilor, și pune semnele și zăloagele prevedenției, ce le are Dumnezeu către om, zicând, că dacă Dumnezeu a dat mângâere veșnică acelora, cari nimic au ostenit, cu cât mai vârtos va dà mângâere ca aceasta acelora, cari ostenesc pentru credință și suferă ispite? Deci aveți nădejdi bune, hristianilor. Zice însă, că binevoiască Iisus Christos și Dumnezeu și Părintele, a mângâia inimile voastre și a vă întări întru tot lucrul și cuvântul bun; de vreme ce aceasta este mângâerea hristianilor, a face vre un lucru bun, și a grăi vre un cuvânt bun, și orice altă este bine plăcut lui Dumnezeu. Sau și aceasta o zice, că a vă întări pre voi Dumnezeu, atât în dogmele cele drepte ale credinței, cât și în lucrurile cele bune, în cât a nu vă purtă încoaci și încolo și a vă obori de ispitele ce vă urmează, aceasta este mângâere veșnică; căci cel ce este întărit, acela ori câte ar pătimi le suferă vitejește, și nici cum se clătește; căci pentrucă păzește dreptele dogme, este încredințat cum că are să moșteniască bunătățile cele viitoare; iar pentrucă are viață bună și pentrucă pătimește, nu ca un făcător de rele, ci ca un rob al lui Dumnezeu, pentru aceasta se bucură și se veselește.

CAP. III.

I. De aceea rugați-vă, fraților, pentru noi, ca cuvântul Domnului să curgă și să se slăviască, precum și către voi.

Mai sus Pavel a rugat pre Dumnezeu pentru a se întări Tesalonichenii, iar acum roagă pre Tesalonicheni, ca ci să se roage pentru dâșii, nu pentru ca să nu pătimiască și să nu se primejduiască (căci spre aceasta eră rânduit, adecă spre a pătimi), ci ca să curgă propoveduirea înainte, și să se slăviască. Însă împreună cu rugăciunea aceasta, ce cere Pavel dela Tesalonicheni, adaugă lor și laudă; pentrucă zice: «Precum propoveduirea și cuvântul lui Dumnezeu curge și se slăvește întru voi» adecă rugați-vă, fraților, ca toți necredincioșii să se supue a ascultă propoveduirea Evangheliei, precum și voi o

ați ascultat, așa Pavel pentru nici un lucru al său se roagă, ci numai pentru cele ale lui Dumnezeu.

2. Ca să ne izbăvim de oamenii cei necuviincioși și răi, că credința nu este a tuturor.

Aicea vorovește Pavel pentru cei ce grăiau împotriva propoveduirii, și se împotriveau dogmelor Evangheliei, carele eră Alexandru faurul și Dimitrie argintarul și toți ceilalți; că pre aceștia umbrît îi arată Pavel «că nu este a tuturor credința». Nu cred toți în Evanghelie, ci numai cei vrednici; precum ar zice cineva, de pildă, că nu este însușit tuturor oamenilor a se face ostași împărătești, ci celor ce sânt iscusiți spre aceasta¹⁾. Deșteaptă însă și mîngâie pre Tesaloniceni Pavel cu aceste cuvinte, fiindcă arată lor că atâta îndrăsneală au către Dumnezeu, încât pot a înlesni învățătorului lor pre propoveduirea Evangheliei. Cu aceste cuvinte încă în ascuns le arată Apostolul, și că multe primejdii pricinuesc lui cei ce se împotrivesc propoveduirii, care aceasta eră îndestul a mîngâia pre hristianii ucenicii lui, încredințându-se cum că Pavel cel atât de mare și învățătorul lor, pătimește și încă se luptă cu primejdii și cu ispite.

3. Credincios însă este Domnul, carele vă va întări pre voi și vă va păzi de cel viclean.

Fiindcă a zis mai sus, că Dumnezeu v'a ales pre voi spre

¹⁾ Iar Coresie zice, cum că credința nu este a tuturor; că adecă credința nu este a celor trupești, sau a celor sufletești, ci a sfinților și a celor ce sânt mai presus de cei trupești și sufletești, că sfânt este acela ce este departe de pămînt și de pămînteștile lucruri; pentrucă credința este Dar al lui Dumnezeu, și nu dar ca prorocia și ca darul limbilor și al facerilor de minuni, ci ca o virtute (adecă faptă bună), că credința este Dar al lui Dumnezeu după darul cel proîncepător, cel ce chiamă pre toți spre a crede, și duple darul cel povățuitor și ajutător, și nu duple învoire, fiindcă Dumnezeu nu crede, ci omul crede și dar credința este un lucru mestecat din mai pre sus de fire împreună și din firească, adecă din Darul cel mai pre sus de fire al lui Dumnezeu și din fireasca voe a omului; că Dumnezeu mai întâi luminează și chiamă apoi așteaptă pre împreuna învoire a proalegerii noastre; ci și adevărarea cea în credință, dela Dumnezeu este. De aceasta Teodorit așa tălcuește zicerea aceasta: „Aceasta și aiurea s'a zis: „Înduplecarea nu e a celui ce chiamă“ (Galat. VIII). Că însușirea lui Dumnezeu este a chema, iar a noastră a ne îndupleca; așa și în sfințitele Evanghelii zice Domnul: „De însetează cineva să vie la mine și să bea“ (Ioan VII, 37) și „de voește cineva a veni în urma mea lepede-se de sineși și ia'și crucea și urmeze mie“ (Luca IX, 23). Că nu silește cu nevoe, ci socotința o cere“.

mântuire, pentru aceasta acum zice aicea: că Dumnezeu cel ce v'a ales, acesta este credincios și adevărat, și negreșit va săvârși ceea ce a început întru voi; și acesta vă va întări, precum l'am rugat mai sus, pentru a nu vă clăti; încă vă va și păzi ca să nu iă putere asupra voastră satana (că acesta este vicleanul) și ca să nu vă biruiască.

4. Nădăjduim însă întru Domnul pentru voi, că cele ce am poruncit vouă și le faceți și le veți face.

De vreme ce mai sus Pavel a zis lor, cum că Dumnezeu este credincios, și că va săvârși ceea ce a început întru voi, pentru a nu socoti ei că totul mântuirii lor este lucru al lui Dumnezeu și să se leneviască ei, pentru aceasta iată și acum de datorie cere dela hristianii Tesalonicheni, ca și ei împreună să lucreze spre mântuirea lor, și ca cum le-ar zice acestea: cu adevărat Dumnezeu credincios este și adevărat, și negreșit va face lucrul său, dar însă de veți face și voi lucrul vostru, și de veți păzi poruncile care am dat vouă. Vezi însă, o celtitorule, înțelepciunea lui Pavel. Că nu prost a zis, că sântem încredințați întru voi, ci a adaus și aceasta: «Intru Domnul» adecă desăvârșit încredințați sântem, zice, întru iubire de oameni și puterea Domnului, că acesta vă va împuternici; pentru ca să arate cu cuvântul acesta, cum că totul desăvârșit se cuvine să'l atărnăm dela Dumnezeu. Așijderea iarăși, nu a zis «desăvârșit ne încredințăm întru Domnul», ci întru voi ne încredințăm că faceți și veți face cele ce am poruncit vouă; aceasta însă o a zis așa, ca nu hristianii totul să'l atărne de Dumnezeu și ei lenevindu-se să rămâe nelucrători; căci se cuvine cu adevărat toate să le așteptăm dela Dumnezeu, dar însă și noi să lucrăm și să ne nevoim. Nu s'a îndestulat însă Pavel numai să zică, cum că faceți cele poruncite de mine, ci a adaus și că le veți face și în viitorime, pentru ca să arate cu aceasta că la hristiani se cuvine a se află totdeauna virtutea sau fapta bună, și paza stăpâneștilor și apostoleștilor porunci, până la răsulflarea cea mai de pre urmă a lor.

5. Iar Domnul să îndrepteze inimile voastre spre dragostea lui Dumnezeu și întru răbdarea lui Christos.

Iarăși aicea Apostolul roagă Tesalonichenilor, pentru ca să arate cu rugăciunile acestea, câtă purtare de grijă are pentru dânșii; căci, fiindcă are să mustre și să certe pe oare cari dintr'inșii, pentru aceasta mai întâi moae inimile lor cu rugile, pentru ca să le arate că îi ceartă din multa iubire ce are către

dânșii. Deci zice, binevoiască Domnul a îndreptă inimile voastre, adecă a le face să se afle drepte și cuvioase, în cât a nu se abate din dreptul; pentrucă multe lucruri sânt, care abat și scot pre hristiani din calea cea dreaptă a lui Dumnezeu, adecă și banii și slavele și îndulcirile și necazurile și ispitele. Că acestea și altele încă mai multe sânt cele ce nu ne lasă pre noi hristianii ca să umblăm drept întru dragostea lui Dumnezeu, adecă să iubim pre Dumnezeu precum se cuvine; iar zicerea: «întru răbdarea lui Christos», se înțelege așa: ca și noi să răbdăm patimile precum și Christos le-a răbdat; sau aceasta se înțelege și așa: adecă să așteptăm pre Christos cu răbdare și cu nădejde și să nu ne desnădăduim, ci să credem cu adeverire, că cele ce ne-a făgăduit Christos, negreșit are să le pliniască. Zicând însă Pavel să avem răbdare, înțelege necazuri și primejdii și ispite, care se cuvine noi hristianii să le răbdăm cu mulțămire și cu mărire de suflet. Însă împreună cu dragostea a unit și pre răbdare, fiindcă aceasta este a iubi cineva pre Dumnezeu, a răbdă pentru Dumnezeu necazurile ce i se întâmplă, și a nu se turbură. Insemnează însă, că Marele Vasile Domn aicea a înțeles că este Duhul cel Sfânt¹).

6. Și poruncim vouă, fraților, întru numele Domnului nostru Iisus Christos.

De multe ori am spus, cum că poruncă numește Pavel pre învățătura cea aspră²); de aceasta și aicea poruncă numește pre aspra învățătură, ce are să o facă ca să lucreze hristianii și să nu șeadă fără de lucru. Însă pentru a face porunca sa a-

¹) Cuvintele Mar. Vasile sânt acestea: „Deci am aflat la Apostolul, întru cea a doua către Tesalonicheni, zicându-se: „Iar Domnul să îndrepteze inimile voastre spre dragostea de Dumnezeu și întru răbdarea lui Christos; cine este Domnul cel ce îndreptează spre dragostea lui Dumnezeu și întru răbdarea necazurilor? Răspundă nouă cei ce pre Sf. Duh îl fac rob; că de ar fi zis cuvântul despre Tatăl (trebuie a zice): iar Domnul să vă îndrepteze pre voi întru dragostea sa; (iar de ar fi fost) despre Fiul, trebuie a se zice: întru a sa răbdare; deci caute ei care altă față este, cea vrednică de a se cinsti cu numirea Domnului“ (Cap. XXI despre Sf. Duh). Și Teodorit încă zice: De amândouă este trebuință nouă, și de proașezare bună și de ajutorul cel de sus; acestea a le dobândi și prorocul s'a rugat: „Îndreptează pașii mei în cărările tale“ (Psalm XVI, 5). Iar dumnezeescul Apostol pre prea Sf. Treimi o a arătat nouă, căci Domn a pus și Dumnezeu și Christos, și arătat este că Domn pre prea Sf. Duh l'a numit; așa și Corintenilor trimetând le-a scris: „Iar Domnul Duhul este“ (II Cor. III, 17).

²) Vezi despre aceasta stih 11 al cap. IV al ceii întâi către Timotei și stih 2 al cap IV al ceii întâi către Tesalonicheni.

ceasta mai înfricoșată și mai aspră zice, că nu eu poruncesc vouă acestea, ci Christos; căci cele ce eu zic vouă și vă poruncesc pentru ca să lucrați și să nu ședeți fără de lucru, Christos le zice vouă și le poruncește; pentrucă Domnul la nici un loc a zis a petrece întru nelucrare, hristianii ucenicii săi¹⁾.

Se vă feriți voi de tot fratele cel ce umblă fără rânduială.

Vă poruncesc, zice, o hristianilor, să vă osebiți de feșterele hristian, sau bogat de ar fi, sau sărace, sau și sfânt, carele umblă fără rânduială, adecă carele își petrece viața fără lucrare și nu face lucruri de mâni, și să nu petreceți împreună cu acesta; pentrucă cei ce petrec fără lucrare și nu fac lucru de mâni trebuincios pentru viața omenească, unii ca aceia mai de multe ori cad în glume și în răsuri și în nebăgare de seamă de viață; de aceasta a zis și Sirah: «Multă răutate (adecă pre toată răutatea, precum cei mai mulți dascăli tâlcuesc) a învățat nelucrarea» (Sir. XXXIII, 32). Și răutățile acestea sânt nerânduiala, care nu se potrivește la viața hristianilor cea cu bună rânduială²⁾. Dar pentruce acestea sânt nerânduială? Pentrucă însăși nelucrarea de sineși este cea întâi nerânduială, pentrucă nelucrătorii cei ce le fac acestea, iasă din rânduiala ce o au rânduit lor despre aceasta dascălul neamurilor și Apostolul Domnului Pavel; pentru aceasta și dupre urmare zice:

¹⁾ Iar mai ales și cu pilda sa a învățat pre hristiani, să nu șeadă nelucrători, ci se lucreze lucru de mâni; fiindcă însuși Domnul eră testar, precum zice evanghelistul Marcu: „Au nu este acesta testarul, Fiul Mariei?“ (Marcu VI, 3). Și vezi tâlcuirea stih 9 al cap. II al ceii întâi către Tesalonicheni și supținsemnarea cea de acolo pre larg fiind. Vezi și supținsemnarea zicerei: pentru noi a sărăcit, bogat fiind (II Cor. VIII, 9). Vezi încă și siloghismul al doilea al cugetării 23 din duhovniceștile iscusințe și cuvântul 8 al hristoitiei hristianilor. Vezi încă și porunca ce o dă Pavel aicea pentru a lucră lucru de mâni, însuși Christos o dă, precum tâlcuesc și dumnezeescul Hrisostom și sfințitul Teofilact, precum înainte la stih 12 însuși aceasta o zice Pavel: atât de mare bunătate este a lucră hristianii și atât de mare răutate este a nu lucră.

²⁾ Pentru aceasta și toți Apostolii de obște dau această poruncă hristianului aceleuia, ce nu șeade să lucreze meșteșug, ci umblă fără rânduială încoace și încolo și iscodește pre unul și altul, zicând: „Și nu îi ca un șburător și încungiurând dobitocește prin căi în zadar cheltuind vremea, ca să privești pre cei ce viază rău; ci de meșteșugul tău, și de lucru mânilor tale ia aminte și caută cele plăcute lui Dumnezeu și de cuvintele lui Christos aducându-ți aminte, neîncetat cugetează-le; că zice Scriptura că în Legea lui să cugetezi ziua și noaptea: umblând în țarină și șezând în casă, și culcându-te și sculându-te, ca întru toate să pricepi“ (Cartea I-a cap. IV din Apostoleștile așezământuri).

Și nu umblă după predanisia, care o a luat dela noi.

Ce va să zică: «Și nu umblă după prodanisia care o a luat dela noi?» Adecă căci nu lucrează meșteșug și lucru de mâni, aceasta este afară din predanisia mea, zice, pe care eu Apostolul Domnului o am predanisit, nu cu cuvinte goale, ci cu fapte; fiindcă eu lucrând meșteșug, cu mâinile mele, cel de corturi, m'am făcut pildă și închipuire ca să lucrați și voi toți hristianii; că aceasta este chiar pildă, care prin fapte se învață¹⁾.

7. Că înși-vă știți cum se cuvine a urmă nouă; că nu am făcut nerânduială între voi, nici pânea o am mâncat în dar dela cine-va.

Voi, zice, înși-vă știți, hristianilor, că noi nu am umblat fără rânduială între voi; adecă nu am petrecut nelucrători și fără lucrare de mână; că nerânduială numește Pavel pe nelucrare, precum și mai sus o a numit și cu adevărat așa este; pentrucă Dumnezeu din început pre om așa l'a rânduit, așezându'l în rai, pentru ca să'l lucreze pre el și să'l păziască: «Și a luat, zice, Domnul Dumnezeu pre omul, pre carele l'a zidit, și l'a pus pre el în raiul desfătărei, ca să'l lucreze pre el și să'l păziască» (Facere II, 15)²⁾. Și pentruce a făcut Dumnezeu omului mâni și picioare și celelalte mădulări, nu pentru ca să le aibă nelucrătoare, ci pentru ca să lucreze cu ele. Drept aceea cel ce nu lucrează, este călcător al rânduiei acesteea, ce o a rânduit Dumnezeu. Vezi însă, o cetitorule, cum a numit Apostolul mâncarea cea ce se dă în dar, a se hrăni el de către Tesaloniceni, și cu toate că aceasta nu se dă lui în dar; căci el propoveduie lor Evanghelia lui Christos și cel ce propoveduește Evanghelia, lucrează, iar lucrătorul, vrednic este de hrana sa, precum a zis Domnul: «Vrednic este lucrătorul de hrana

¹⁾ Și Teodorit zice: „Predanisia însă zice nu cea prin cuvinte, ci cea prin fapte“.

²⁾ Zicerea aceasta tâlcuindu-o Ma. Vasilie, zice: „Că cu adevărat nu făcând Dumnezeu pre om, nelucrător și nemișcat a voit să fie el, ci lucrător a fi întru cele ce se cuvin; în rai poruncind lui Adam să'l lucreze și să'l păziască pre el. Că deși zicerea aceasta are trebuință de teorie, dar însăși aceasta osebită, este vrednică de râvnă și de luare aminte: Că după căderea de acolo, întru sudoarea feței sale a'și mâncă pânea sa hotărându-se; iar cele către Adam zise, cum că s'a zis și către toți cei ce se vor naște dintr'însul, este arătat de aicea (Așez. al I din cele aschiticești). Și dumnezeescul Hrisostom așa zice: „Că pentruce nu lucrezi? Mâni pentru aceasta a dat ție Dumnezeu, nu pentru ca dela alții să iai, ci ca să dai altora“ (Vor. V-a la această zicere).

sa» (Mat. X, 10). Cetește și tâlcuirea capului IX al ceii întâia către Corinteni.

8. Ci întru osteneală și trudă, noaptea și ziua lucrând.

Vezi, o cetitorule, câte porunciri și covârșiri pune Pavel aicea; pentru că nu a zis numai că a lucrat cu osteneală, ci și cu trudă, care decât osteneală este mai grea, și că a lucrat nu numai ziua, ci și noaptea încă¹⁾.

Spre a nu îngreuia pre cineva dintru voi.

¹⁾ Iar Coresie zice cum că Apostolul Pavel întrebuiță meșteșugul, pentru ca să arate chip și meșteșug hristianilor, cum să scape de păcat. Pentru aceasta și Climent (în cart. I-a a Așezărilor) și Evsevie (cart. V-a a Istoriei, cap. XV) și Ighisip (cap. XV) și Epifanie (Eres. LXXX), întru o unire zic, cum că lucrarea mânilor și osteneala picioarelor oprește pre om dela păcate, pentru aceasta și marele Carol, măcar deși eră împărat, a pus însă pre fiii săi de se iscusiau la meșteșugul cel de mână spre a țese pânzuri. Pentru aceasta și Caton, maică a răutăților omește pre nelucrare, și Seneca a dat socotință că nelucrarea este mormânt al omului viu; fiindcă Dumnezeu nu ne-a dat în zadar mâinile și picioarele. Pentru aceasta și Solomon, laudând pre femeca cea bărbată și lucrătoare, zice, cum că: „A gustat ea că bine este a lucra, și nu stinge toată noaptea candela ei“ (Pild. XXXI, 18), cu care cuvinte arată cum că aceea lucră și ziua și noaptea. De aceasta și Mar. Antonie a auzit dela Domnul cuvintele acestea: „Antonie, voești a plăcea lui Dumnezeu? Roagă-te; iar când nu poți a te ruga, ostenește cu mâinile“. Și cu adevărat izvorul și pricina păcatului este nelucrarea și neîntrebuițarea mânilor, pentru aceasta și dumnezeescul Hrisostom a zis: „Nimic e mai pângărit decât petrecerea zadarnică, nimic mai rău decât nelucrarea, că nelucrarea pre toți vatămă, și pre însuși mădularele trupului nelucrarea oarecum le vatămă“ (Vor. 35 la Fapt. Apost.). Și iarăși zice: „Ce e mai greșos decât omul, cel ce nu are a face nimic? Ce e mai pângărit? Ce e mai ticălos? Aceasta e mai rău decât zecieri de mii de vrășmași a căscă și a zăcea cu fața în sus totdeuna șezând prin târg, privind pre cei ce trec. Că sufletul fire având de a se mișcă totdeuna, nu suferă a se liniști. Lucrător a făcut Dumnezeu pre dobitocul acesta, și duple fire este lui a lucra, iar afară de fire nelucrarea“ (Tij). Și iarăși: „Care cal este trebnic? Cel ce se desfătează, sau cel ce se iscusește? Care corabie? Ceea ce înnoată, sau cea ce nu umblă? Care apă? Ceea ce curge, sau ceea ce stă? Care her (fer)? Cel ce se poartă, sau cel ce nu se lucrează? Au nu cel ce se lucrează strălucește și se aseamănă cu argintul, iar celalt pretutindenea se înnegrește, netrebnic fiind, și din materia sa perzând ceva? Una ca aceasta se face și la sufletul cel nelucrător; se revarsă asupra sa oare-care rugină și mănâncă strălucirea lui și toate celelalte“ (Tij). Și aiurea aceștia Hrisostom zice: „Precum pământul când nu se seamană, nici se sădește, odrășlește prost buruene; așa și sufletul, când nu are a face ceva din cele de trebuință, nepreșit dorind a face, se dă pre sineși la fapte rele“ (Vor. 7-a la cea a II-a către Corinteni).

Chiar greutate este, adecă, a luà cineva dela oamenii cari nu dau de voe și cu inima lor, ci de silă și fără de inimă; iar Apostolul greutate zice aicea a luà dela Tesalonicheni, nu pentru că ei nu voiau a-i dà, ci pentru că erau săraci și lipsiți de cele de nevoie.

9. Nu doar că nu avem stăpânire, ci ca pre înși-ne să ne dăm vouă închipuire spre a urmà nouă voi.

Aveà stăpânire Pavel a nu lucrà lucru de mâni, fiindcă se indeletnicia întru mai mari lucruri, adecă întru a propovedui Evanghelia și aveà voe a se hrăni dela hristianii ucenicii cei ce se învățau de dânsul; însă nu voià a urmà aceasta, ci lucrà lucru de mâni și se hrănià și pre sineși și pre frații cei ce erau împreună cu dânsul; și o făcea aceasta și lucrà de trei ori fericitul Apostolul Domnului, pentru ca să învețe pre hristianii ucenicii săi, să-i urmeze și să lucreze și ei¹⁾.

10. Că și când eram la voi, aceasta porunciam vouă, că dacă nu voește cine-va a lucrà, nici să mănânce²⁾.

¹⁾ Drept aceea din această zicere arătat încheem, cum că pricina chiar cea întâia și însăși este, pentru care fericitul Pavel lucrà cu mâinile și din lucrul mânilor sale se hrănià, erà pentru ca să deà pildă tuturor hristianilor ca să-i urmeze și să lucreze și ei. Iar a doua și următoare pricină, pentru care Pavel lucrà, erà pentru că îl prihăniau pre el minciuno-Apostoli, cum că pentru aceasta propoveduește, ca să ià bani de la ucenicii săi, precum despre aceasta vorovește în tot capul al nouălea a ceii întâia către Corinteni; și vezi acolo la stih zece al acestui cap. Așijderea vorovește despre aceasta și la cap. unsprăzece al ceii a doua către Corinteni. Vrednic de nedumerire lucru este însă, pentruce Domnul zice să nu ne îngrijim de cele de nevoie ale vieței, zicând: „Să nu vă grijiți ce veți mânca și ce veți beà“ (Mat. VI, 25). Și aiurea zice: „Lucrați nu mănăcarea cea peritoare, ci ceea ce rămâne în viața vecinică“ (Ioan VI, 27). Iar Apostolul aicea poruncește cu totul dinprotivă, că se purtăm grijă și se lucrăm? Această nedumerire o desleagă Mar. Vasilie, zicând: „A purtă de grijă cine-va pentru sineși, sau a lucrà desăvârșit s'a oprit; iar dupre porunca Domnului pentru trebuința celui de aproape a se îngriji și a lucrà trebuie mai cu deadinsul, mai ales că Domnul la sineși priimește sârguința pentru cei afierosiți lui, și împărăția ceriurilor o fâgăduiește pentru purtarea de grijă aceasta“ (Hotăr. pre scurt 207). Iar dumnezeescul Hrisostom adauge zicând, că este cu putință și a lucrà cine-va meșteșug, și a nu se îngriji pentru hrana vieței, nădăjduind cu totul întru Dumnezeu, carele satură pre tot dobitoacul de buna voință. Iar eu zic că prin lucrarea meșteșugului mai ales scapă omul de îngrijirea vieței sale; de vreme ce prin aceasta, câștigându-și cele de trebuința sa, poartă de grijă și se liniștește cu cugetul.

²⁾ Insemnează, că dupre Teodorit, zicerea: nici să mănânce, nu o a zis Apostolul către cei ce dau, ci către cei ce viețuesc cu nelucrarea;

Când eram la voi, zice, fraților Tesaloniceni, aceasta am poruncit vouă, că ori carele hristian nu voește a lucra și a sluji, unul ca acela nici să mănânce. Deci în Epistolia cea dintâiu mai moale scrie dumnezeescul Apostol despre lucrarea de mâni către Tesaloniceni, iar întru aceasta a doua mai aspru scrie către dânșii despre aceasta; și despre dreptate, căci dacă Pavel lucră ziua și noaptea și cu toate că aveă voe de a se hrăni dela ucenicii săi, cu cât mai vârtos ceilalți hristiani se cuveniă a o face aceasta, și a lucra ziua și noaptea?

II. Că auzim de oare-cari că umblă între voi fără rânduială, nimica lucrând, ci iscodind.

Fiindcă mintea omului este pururea mișcătoare adecă totdeauna se mișcă și nici odinioară stă, pentru aceasta când omul nu întrebuițează vre un meșteșug trebnic și lucru de mâni, de nevoie urmează a se îndeletnici și a umblă (mintea poate) în lucruri netrebnice și zădarnice, și a iscodi viața și petrecearea celorlalți și ce face fiește-carele și din aceasta să cadă în vorbe deșarte și în grăiri de rău, și în glume și în nebăgare de seamă de viață, precum mai sus am zis. Deci pentru a scăpa omul de toate aceste rele, se cuvine a lucra vre un meșteșug și lucru de mâni; căci lucrând meșteșug nu numai mintea sa o strânge și o oprește de a alerga încoace și încolo, ci și hrana sa o scoate și nu îngreuează pre altul, luând dela dânșii cele de trebuința trupului său; fiindcă nu se cuvine a milui cine-va și a ajuta pre acela ce poate a lucra și a sluji meșteșug și lucru de mână și șeade nelucrător nevrând a lucra¹⁾. Dar ce pune de pricină și zice leneșul și trândavul? Eu sânt pustnic; eu mă rog lui Dumnezeu; eu postesc și împlinesc cu aceasta osteneala lucrului celui de mâni. Către carele răspundem: mai întâiu, că rugăciunea și postul, nu este lucru de mâni. Și Pavel aicea zice arătat lucrare de mâni; iar al doilea răspundem: că tu cel ce le zici acestea, poți împreună cu nevoița pustniciei, și cu rugăciunea și cu postul, să faci și lucru de mâni și de vreme ce tu defaimi lucrarea mânilor, pen-

iar celor ce dau după puține cuvinte îi stătuește, a nu căută la trândăvirea acelora, ci milostivirea lor să o întrebuițeze.

¹⁾ Vezi și socotința lui Climent Stromateul și a sf. Apostoli la supt-insemnarea Capului IV al ceii către Filipiseni, stih 10. Zice însă și Hristostom: „Iar milostenia singuri acelora se dă, cari din lucrarea mânilor sale nu pot a se îndestulă pre sineși; sau celor ce învață și cari cu totul se îndeletnicesc întru cuvântul învățătorei“ (Voroava 5-a la această Epistolie).

tru aceasta te și osândești ca un nelucrător. Dar zic oare-cari, că deși poruncește Apostolul să lucreze toți, cum dascălii și propoveditorii cuvântului lui Dumnezeu nu se silesc să lucreze? Către cari răspundem, că dascălii întrebuițează și lucrare care este mai mare, și mai grea decât lucrarea mânilor; și pre lângă aceasta treaba lor îi oprește a lucra cu mâinile. Iar ție nevoitorului și liniștitului, nici o oprire ca aceasta îți este, drept aceea, păcătuiești căci te lenești și nu lucrezi lucru de mâni¹⁾.

12. Iar unora ca acestora le poruncim, și-i rugăm pentru Domnul nostru Iisus Christos.

Fiindcă a prihănit pre hristianii cei din Tesalonic, cu cuvântul ce a zis lor, că vă îndatorim, adecă aspru vă învățăm, pentru aceasta iarăși îndulcește cuvântul cel aspru și adaugă zicând și vă rugăm, și nu numai noi, ci punem mijlocitor al rugăminței noastre și pre însuși Domnul Iisus Christos, în cât cu chipul acesta face Pavel rugămintea sa, tot de o dată și mai înfricoșată și mai vrednică de crezare.

Ca cu liniște lucrând, să și mănânce pâinea lor.

Pre amândouă acestea cu îndatorire le cere Pavel dela hristiani, adecă și să se liniștiască, ca unii ce umblă fără de rân-

¹⁾ Se adună însă din zicerea aceasta a Apostolului, cum că iscodirea ce naște din nelucrare, și aceia sânt iscoditori cari șed fără de lucru și iscodirei iarăși îi urmează vicienia, grăirea de rău, și alte nenumărate răutăți, dupre cari vezi la cetirea a patra a duhovniceștilor iscusințe, în partea a doua. Pentru aceasta cu adevărat aurit eră acela care asemenea pre cei ce lucrează meșteșug cu albinele cele iubitoare de osteneală care slujesc; iar pre cei nelucrători cu trântorii cari nu lucrează ca albinele, ci totdeauna șed nelucrători, și precum albinele lucrând mielea cea mai dulce, nu pre sine se hrănesc numai din aceea ci și pre oameni, și ostenelele lor le întrebuițează spre sănătate și spre îndulcirea trupului, cei mai mari ai lumii și stăpânitorii și împărații precum zice Parimiastul; așa și cei ce lucrează meșteșugurile, nu numai singuri viețuesc din lucrul mânilor lor; ci și toți oamenii se înlesnesc prin meșteșugurile lor și lumea toată se iconomisește cu ostenelele lor. Și dinprotivă, precum trântorii, nelucrând, mănâncă din mielea cea gata a albinelor și viază din străine ostenele, așa și cei ce nu lucrează meșteșug neavând cum să se hrăniască, caută la mâinile celorlalți, și viează din ostenele streine. Poate-se oare a se afla mai netrebnică viață decât aceasta? Pentru aceasta și Solomon îndemnă pre unii ca aceștia leneși să urmeze albinei ceii iubitoare de osteneală, zicând: „Mergi, o leneșule la albină, și vezi-o cât este de lucrătoare și lucrarea sa o face atât de cinstită, din a căruia ostenele împărații și cei de obște aduc spre sănătate; dorită este tuturor și cinstită, măcar deși fiind neputincioasă cu tăria, cu înțelepciunea însă (adecă cu meșteșugul) cinstindu-se covârșește (Pilde VI, 8).

duială; că liniștea protivnică este nerânduelei, și să lucreze și să slujiască, ca unii ce șed fără de lucru; că protivnică este nelucrării, lucrarea mânilor. Dar pentru ce să lucreze și pentru ce să slujiască hristianii? Pentru ca să-și mănânce, zice, pânea lor, adecă cea câștigată cu osteneala mânilor lor și să nu mănânce pâne streină; fiindcă hristianii cei ce sânt sănătoși nu se cuvine a căută la mânilor altor oameni și a se hrăni din sudori și ostenele streine.

13. Iar voi fraților, să nu slăbiți, binefăcând.

Vezi, iubitele, cum s'a muiat îndată părinteștile îndurările fericitului Pavel, că îndată iarăși s'a mâhnit și l'a durut inima pentru cei leneși și nelucrători; și ca cum ar zice Tesalonicenilor acestea: osebiți-vă cu adevărat, hristianilor, de cei ce petrec cu nelucrarea, și nu slujesc și să nu petreceți împreună cu dânșii, însă să nu-i lăsați să moară de foame, ci dați-le cele de trebuință. Dar ar zice cineva, dar ce? Dacă nelucrătorul și cel ce nu slujește, nădăjduind că eu îl hrănesc, nu ar voi să slujiască, nici să lucreze, ci ar rămâne întru nelucrarea sa? Răspunde Apostolul acelora, destul este ție a nu petrece împreună cu unul ca acela, și a nu îi da intrare și îndrăsneală, arătându-i cu aceasta că urăști nelucrarea și trândăvia lui: iar dacă nici așa se va îndreptă, nici se va înduplecă a lucra și a sluji, tu să nu te mânii asupra lui, ci fă bine lui cu ajutorul tău, cel dupre putință¹⁾.

14. Iar dacă cineva nu ascultă de cuvântul vostru, prin scrisoare însemnați-l pre acesta.

Unii adecă (precum este și Teodorit), pre zicerea «vostru» îl cetesc în fața întâia, adecă «nostru». Pentru acesta și așa înțeleg zicerea: că ori cine ar fi acela ce nu ascultă de cuvântul nostru al Apostolilor, carele prin această Epistolie se prăește vouă, pre acesta să'l însemnați și să'l aveți osebit și despărțit de împreună petrecerea voastră. Iar fericitul Ioan Hristostom a cetit zicerea în a doua față (adecă cuvântul vostru) și dă nouă să înțelegem așa: cum că ori carele nu se impune și nu ascultă de cuvântul vostru, care ziceți lor cele ce prin Epistolia mea aceasta v'ați învățat, pre acel nesupus însemnați'l și să nu petreceți împreună cu el.

Și nu vă amestecați cu dânsul, ca să se rușineze.

Vezi iubitele, care mare folos pricinuește aceluia ce se o-

¹⁾ Și Teodorit așa tălcuește zicând: „Să nu biruiască pre a voastră blottimie, trândăvia acelora”.

sebește de împreună petrecere a fraților lor hristiani? Adecă a luă întru sineși rușine; iar de rușine se pricinuește luiși îndreptare; căci, dacă a luă milostenii cineva dela alții, este lucră ce pricinuește rușine celui ce o iă, cu mult mai vârtos se pricinuește lui rușine, despărțindu-se apoi de împreună petrecerea lui frații săi hristiani și apoi despărțit fiind, să-i deă lui milostenie? Căci la hristianii acei vechi, mare pedeapsă și o sândă se socotiă osebirea de împreună petrecerile hristianilor, adecă despărțirea; iar acum despărțirile acestea întru nimic se socotesc de hristianii vremii noastre. Vezi însă, o cetitorule, că dacă se cuvine a se despărți hristianii de cela ce șeade simplu, nu lucrează și nu slujește, ci șeade nelucrător¹⁾, cu cât mai vârtos urmează a se despărți de ceilalți oameni răi, de cei ce păcătuiesc vederat? Pentru aceasta și aiurea scriă aceștiași Pavel: «Iar acum am scris, zice, vouă, a nu vă împreuna amestecă, dacă vre un frate este numit: sau curvar, sau lacom de averi, sau idolo-slujitor, sau ocărător, sau bețiv, sau răpitor; cu unul ca acesta nici a mânca împreună» (I-a Cor. V, 21)²⁾.

15. Și să nu'l socotiți ca pre un vrășmaș, ci ca pre un frate sfătuiți-l.

¹⁾ Drept aceea pentru cel leneș și carele nu lucrează, poruncește Pavel hristianilor, aceasta ce zice aicea, adecă a nu petrece împreună cu unul ca acela.

²⁾ Insemnează că aforismul (adecă despărțirea) de către cei vechi se făcea în trei feluri; căci ori aforisiă pentru păcate (adecă despărția și opriă) de împărtășirea sfintelor taine numai pre păcătos, carele stă cu ceilalți hristiani în biserică și se rugă; sau se aforisiă (adecă îl despărția) și de adunarea hristianilor și de împreuna petrecere cu dânșii precum aceasta se arată din zicerea Apostolului; sau în sfârșit aforisiă pre cleric, când păcătuia, de împreună clericii săi: adecă pre arhierii de ceilalți arhierii, pre presviter de presviteri, și pre diacon de diaconi și vezi apostolescul canon 10 al grecescului canonic; acest-fel se cuvine a se face și acum aforisirea de către sf. arhierii, pentru ca să pricinuiască folos și îndreptare celor aforisiți, adecă cu neîmpărtășirea sf. Tainii și cu scoaterea din biserică, și nu cu aforisirea, adecă cu despărțirea de Sfânta și cea de o ființă Treime și cu blestemul de a rămâne cel aforisit și după moarte nedeslegat și neertat, precum se obișnuiește a se scrie cartea cea de afurisenie și de blestem, că afurisenia aceasta nimă se osebește de anatema. Zice însă dumnezeescul Hrisostom că hristianii cei din vremea aceasta nu socotesc vre un rău mare a nu petrece împreună cu cei răi și cum că pricinuește mare folos celor răi, nepetrecerea hristianilor împreună cu dânșii, în cât cela ce a curvit în Comu cu maștiha sa, pentrucă s'a despărțit de hristiani, așa s'a folosit și a

Precum mai sus, zicând Pavel că cel ce nu lucrează, nici pâine să mănânce, s'a temut nu cumva cei nelucrători se moară de foame și pentru aceasta după urmare a zis: că voi să nu vă opriți de a face bine unora ca acestora; așa și acum, fiindcă a zis să nu petreacă împreună cu unii ca aceștia hristianii, adecă cu cei ce nu lucrează, s'a temut, nu cumva despărțirea aceasta a hristianilor de unii ca aceștia, să-i lepede desăvârșit de frații lor, și să-i facă să se desnădăjduiască; pentru aceasta după urmare acum zice, să nu socotiți o hristianilor ca pre niște vrășmași pre cei nelucrători și leneși ci să-i sfătuiți ca pre niște frați ai voștri, și dându-le cele spre trebuință, sfătuiți-i frățeste, pentru ca să se îndrepteze și să lase lenevirea, dar să nu-i ocăriți, nici să-i înfrunțați, pentru că îi veți milui, ca cu acest chip, ei să se folosiască dela voi trupește și sufletește. Căci cel ce sfătuește pre frate, nu publicarisește meteahna lui înaintea aceloră, ci în deosebi luându-l, îl sfătuește cu blândetă frățiască și cu dragoste, cum să se îndrepteze. Să se mahniască, zice, hristianii, și să-i doară inima, nu pentrucă dau milostenie celor leneși și nelucrători, ci pentrucă aceia calcă legea lui Dumnezeu și se plângă pentru dâșii, ca pentru niște neputincioși și bolnavi cu sufletul. Asculte cuvintele acestea aceia cari nu numai nu dau milostenie celor nelucrători, ci încă îi și ocărăsc și îi sburătesc cu petrii. Ce faci o omule? Pentru tine este sărac acela, adecă pentru ca să vindeci tu ranele sufletului lui, cu iubirea de oameni și cu milostenia ce o ai dà lui și tu gonești pre el cu petrii? De câtă nesimțire! de câtă necunoștință este fapta cea de acest fel!

16. Iar însuși Dumnezeuul păcei¹⁾, să dea vouă pacea totdeauna, întru tot ciasul.

Pretutindenea, în toate părțile Epistoliei sale, dumnezeescul Pavel împreună cu sfătuirile pune și rugi. Precum obișnuesc a pune oameni asupra arginților și altor de mare preț lucruri închise, peceți și semne și încuetori; așa și fericitul Pavel asupra sfătuirilor și învățăturilor celor aurite și de mult preț, ce dă hristianilor, pune și rugile cele către Dumnezeu, ca pe niște peceți ale celor ce se zic. De aceasta și aicea, fiindcă urmă a se face între Tesalonicheni gâlcevi, și prigoniri de vorbe

¹⁾ Să știți, în cât a zis Pavel pentru dânsul: „Destul este unuia ca acestuia certarea aceasta“ (II Cor. II, 6).

²⁾ Pentru ce Dumnezeu se zice Dumnezeu al păcei, vezi la tâlcuirea cap. IV stih 9 al ceii către Filipiseni și la supținsemnarea de acolo.

pentru pricinile ce a zis mai sus; căci cei ce nu lucrau, despărțindu-se de împreună adunarea hristianilor, puteau să se facă mai îndărătnici, iar cei ce lucrau și aveau chip de traiul vieții, puteau urmă a nu mai dà celor nelucrători cu osârdie și cu poftă, pentru aceasta dupre dreptate roagă Tesalonicenilor hristiani Apostolul să aibă pace totdeauna; că aceasta este lucru tot ce se caută, adecă a aveà hristianii totdeauna pace și întru tot chipul; în cât a nu aveà prilej de a se siminti despre nici o parte, nici de cuvânt, nici de lucru; căci așa având pace voi, o hristianilor zice, veți îndreptă și pre cei nelucrători lesne și fără greutate; căci nici un lucru ajută atâta nouă spre a isprăvi cele ce voim, și spre a îndreptă pre frate, decât chipul și cuvântul cel pașnic și neturburat, în cât a nu ne arătă că certăm și infruntăm cu vrășmașie pre frații voștri cei ce greșesc.

Domnul fie cu toți voi.

Această rugă, ce o face aicea Pavel și însuși Domnul o a făgăduit ucenicilor lui, zicând: «Și iată eu cu voi sânt în toate zilele» (Mat. XXVIII, 20). Căci dacă Domnul, zice, este cu voi toți, hristianilor, adecă și cu cei ce nu lucrează și cu cei ce lucrează, negreșit vor veni vouă toate bunătățile; că Domnul și pre cei nelucrători îi va îndreptă și pre cei lucrători îi va întări.

17. Sărutarea cu mâna mea a lui Pavel.

Sărutarea aicea numește pre rugăciune, ce o a zis mai sus¹⁾ pentru ca să arate cum că și când vreă să scrie cu însuși mâna sa orația cea din partea sa și însuși orația sa eră căștig și rugă duhovnicească și nu eră prost numai un semn de iubire.

Care este semn în toată epistolia, așa scriu.

Pentru a nu se mincinoși și a nu se răstălmăci zice, Epistoliile mele de oare cari mincinoși și amăgitori (că mulți o făceau aceasta precum am zis din început la pricina Epistoliei acesteea). Pentru aceasta aicea iscălesc cu însuși mâna mea; și acesta este semnul cel adevărat și cunoașterea fiește-căreea

¹⁾ Teodorit însă zice, cum că sărutare numește pre blagoslovenia ceea ce se află în sfârșit, care se vede a fi aceasta „Darul Domnului nostru Iisus Christos fie cu voi cu toți, amin“. Că zice dupre urmare aceșai Teodorit aceasta tâlcuindu-o: „iar aceasta o a adaus pentru cei ce cutează a purtă epistolii plăsmuite (adecă neadevărate), învățându-ne să căutăm iscălitura lui, că acesta este, zice, semnul epistoliilor mele; că întru epistoliile sărutarea eu o scriu“. Deci ne învățăm de aicea, cum că zicerea „Darul Domnului nostru Iisus Christos fie cu voi toți. Amin“. Obișnuia dumnezeescul Apostol a o scrie, în loc de „fiți sănătoși“.

Epistoliei mele, și a zis în fiește-care Epistolie a mea, adevărat în fiește care scrisoare, ce vrei poate să trimit la voi și de obște în fiește care alta, ci o trimit către alții.

18. Darul Domnului nostru Iisus Christos cu voi cu toți. Amin.

Dela Dar a început Apostolul Epistolia aceasta și iarăși cu Darul face sfârșitul ei, cuprinzând și întărind toate cuvintele cele întrânsa, despre amândouă părțile, ca despre două ziduri puternice și mari, adevărat și temelii puind ei tari și acoperământ sigur; căci dacă Darul Domnului, zice, este cu voi hristianilor, carele din început v'a mântuit pre voi prin botez, aceasta va trece cu vederea toate neputințele voastre, că acest lucru este însușit dumnezeescului Dar, a trece cu vederea neputințele oamenilor; va fi însă cu voi Darul Domnului, dacă și voi nu îl veți alungă din sufletele voastre cu răutățile și cu ura de frați și cu celelalte păcate ale voastre. Pentru că Darul lui Dumnezeu locuște în sufletele cele bine proalegătoare și în sufletele cele ce au prostime și iubire de frați. O de am dobândi și noi, cei ce cetim acestea, acest-fel de suflete bine proalegătoare, și arătând iubirea de frați și sfătuind pre frații noștri cei ce greșesc și cu toate putincioasele chipuri iconomisind îndreptarea lor cu pace, să fim păziți de Darul Domnului nostru Iisus Christos, carele ne-a ales pre noi și ne-a proadus lui Dumnezeu și Părintelui, întru Sf. Duh, căruia se cuvine toată slava, cinstea și închinăciunea, acum și pururea și în veacurile veacurilor. Amin.

Această a doua Epistolie către Tesaloniceni s'a scris din Atine.

